

**MUISTIINPANOT HEGELIN KIRJASTA
»LUENTOJA FILOSOFIAN HISTORIASTA»⁷¹**

Kirjoitettu v. 1915

*Julkaistu ensi kerran v. 1930
XII Lenin-kokoelmassa*

Julkaistaan käsikirjoituksen mukaan

HEGEL. LUENTOJA FILOSOFIAN HISTORIASTA TEOKSET, XIII OSA

JOHDATUS FILOSOFIAN HISTORIAAN

S. 37 * [30]** »... Jos tosi on abstraktinen, niin se on epä-tosi. Terve ihmisjärki pyrkii konkreettiseen... Filosofia on mitä suurimmassa määrin vihamielinen abstrakti-selle, johtaa takaisin konkreettiseen...»

S. 40 [32]: filosofian historian vertaa-minen *ympyrän* kehään — »tä-män kehän laidoilla on suuri pal-jous kehää»...

<p>Hyvin syvälinen oikea vertaus!! Jokainen ajatus- vivahe=kehä inhimillisen ajat- telun kehityksen suuressa kehässä (spiraalissa) yleensä</p>
--

»...Väitän, että filosofisten systeemien perättäisyys historiassa on sama kuin idean loogisten käsite-määritysten johtelun perättäisyys. Väitän, että jos filosofian historiassa esiintyneiden systeemien perus-käsitteet *riisutaan kaikesta*, mikä koskee niiden ulkoista muotoa, niiden soveltamista yksityistapauk-siin j.n.e., niin saadaan itsensä idean loogisen käsit-teen määrityksen eri asteet.

Jos sitä vastoin otetaan looginen eteenpäin-meno sinänsä, niin siinä esiintyy pääkohdissaan

NB

* Hegel, Werke, Bd. XIII, Berlin, 1833. Toim.

** Гегель. Сочинения, т. IX, 1932. Тоim.

historiallisten ilmiöiden eteenpäinmeno; — mutta nämä puhtaat käsitteet on tietysti osattava tunnistaa siinä, mitä historiallinen muoto sulkee sisäänsä» (43)[34].

- S. 56 [45] — pilkantekoa muodintavoittelusta, — niistä, jotka ovat valmiit "auch jedes Geschwöge (?) für eine Philosophie auszuschreiben" *. Ss. 57—58 [45-46] — erinomaisesti sanottu tiukan historismin puolesta filosofian historiassa, jottei antiikin filosofien ansioksi pantaisi heidän ideainsa sellaista "kehittelyä", mikä on meille käsitettävää, mutta mitä antiikin filosofeilla ei todellisuudessa vielä ollut.

Thalesilla esimerkiksi ei ollut vielä käsitettä ἀρχή** (periaatteena), ei ollut vielä *syyn* käsitettä...

»...Niinpä on olemassa kokonaisia kansoja, joilla ei ole vielä ollenkaan tätä käsitettä» (syyn); »sitä varten tarvitaan korkea kehitysastetta...» (58) [47].

Äärimmäisen pitkästi, tyhjästi ja ikävästi filosofian suhteesta uskontoon. Yleensä johdantoa lähes 200 sivua — mahdotonta!!

* — »jokaisen jaarittelunkin (?) julistamaan filosofiaksi». *Toim.*

** — alku. *Toim.*

XIII OSA. FILOSOFIAN HISTORIAN
ENSIMMÄINEN OSA
KREIKAN FILOSOFIAN HISTORIA

JOONIALAISTEN FILOSOFIA ⁷²

»Anaksimandros (610—547 e. Kr. s.) väitti ihmisen saaneen alkunsa kalasta» (213) [168].

PYTHAGORAS JA PYTHAGORALAISET ⁷³

»...Ne ovat siis kuivia, vailla proses-
sia, epädialektisia, lepotilassa olevia
määriytyksiä...» (244) [189].

|| *dialektiikan*
|| kielteinen
|| määritys

Puhe on pythagoralaisten yleisistä ideoista; — ”luku” ja sen merkitys etc. Ergo: tämä on sanottu pythagoralaisten primitiivisistä ideoista, heidän primitiivisestä filosofiastaan, substanssin, olioiden, maailman ”määriytykset” ovat heillä ”kuivia, vailla prosessia (liikuntaa), epädialektisia”.

Seurailten ensisijaisesti *dialektista* filosofian historiassa Hegel esittää pythagoralaisten järjelyjä: »...yksi lisättyinä parilliseen antaa parittoman ($2+1=3$); lisättyinä parittomaan se antaa parillisen ($3+1=4$); sillä» (Eins) »on ominaisuus tehdä gerade (=parillinen) ja niin ollen sen itsensä täytyy olla parillinen. Ykseys sisältää siis itsessään erilaisia määriytyksiä» (246) [190].

Musiikin harmonia ja Pythagoraan filo- || (“maailman
sofia: || harmonia”)

subjektiivisen suhde objektiiviseen ||| »...Pythagoras luki järjelle kuuluvaksi ja valloitti sille täsmällisen määrityksen avulla sellaisen yksinkertaisen subjektiivisen aistin kuin kuulon, joka sinänsä on kykyä havaita suhteita» (262)[200].

Ss. 265—266 [202—203]: taivaankappaleiden liike — sen harmonia — on (*pythagoralaisilla*) soivien sfäärien harmoniaa, jota me emme kuule: Aristoteles. "De coelo", II, 13 (ja 9)⁷⁴:

»...Keskelle pythagoralaiset sijoittivat tulen, maata he pitivät tähtenä, joka kiertää kehässä tuon keskuskappaleen ympäri...» Mutta tuo tuli ei heillä ollut aurinko... »He eivät pitäneet tällöin kiinni aistiperäisestä näennäisyydestä, vaan perusteista... Nuo kymmenen sfääriä»

kymmenen planeetan — Merkurius, Venus, Mars, Jupiter, Saturnus, Aurinko, Kuu, Maa, Linnunrata ja Gegen-erde* (— antipodi?), joka oli keksitty "tasaluvun vuoksi", 10 saamiseksi⁷⁵ — kymmenen sfääriä eli kiertorataa

eli liikettä] »synnyttää, kuten kaikki liikkuva, ääntä; mutta jokainen sfääri synnyttää erisävyistä ääntä suuruus- ja nopeuseronsa mukaan. Viimeksi mainitun määrittävät erilaiset etäisyydet, jotka ovat harmonisessa suhteessa toisiinsa musiikin intervaleja vastaavasti; täten syntyy liikkuvien sfäärien (maailman) harmoninen ääni (musiikki)...»

vihje materian rakenteesta!

pölyn osuus (auringonsäteessä) vanhimman kauden filosofiassa

pythagoralaiset: "arveluja", kuvitelmia makrokosmoksen ja mikrokosmoksen samankaltaisuudesta

Sielusta pythagoralaiset ajattelivat "die Seele sei: die Sonnenstäubchen" ** (=hiukkanen, atomi) (s. 268 [204]) (Aristoteles. "De anima", I, 2)⁷⁶.

Sielussa on seitsemän kehää (elementtiä) aivan kuin taivaallakin. Aristoteles. "De anima", I, 3,— s. 269[205].

* — Vastakkaismaa. Toim.

** — »sielu on auringonpölyhiukkasia». Toim.

Ja heti sen jälkeen tarinoita, että Pythagoras (otettuaan egyptiläisiltä opin sielun kuolemattomuudesta ja sielunvaelluksesta) olisi muka kertonut oman sielunsa eläneen 207 vuotta muissa ihmisissä etc. etc. (271) [206].

NB: tieteellisen ajattelun *itujen* ja mielikuvituksen yhteys à la uskonto, mytologia. Entä nyt! Sama asia, sama yhteys, mutta tieteen ja mytologian määräsuhde on toinen.

Vielä Pythagoraan lukuteoriasta.

»Luvut, missä ne ovat? Asustavatko ne avaruuden erottamina itsekseen ideain taivaalla? Ne eivät ole itse välittömästi olioita, koska olio, substanssi on jotain muuta kuin luku — kappaleella ei ole mitään samankaltaisuutta viimeksi mainitun kanssa», s. 254 [195].

NB

Lainaus [Aristoteleeltako? — "Metaphysik", I, 9 eikä? Sextus Empiricukseltako? Epäselvää].

Ss. 279—280 [211] — pythagoralaiset otaksuvat **eetterin** olemassaolon (»...Auringosta tunkeutuu sakean ja kylmän eetterin lävitse säde» etc.).

Siis eetteriä koskeva **arvelu** on ollut olemassa tuhansia vuosia pysyen yhä vielä *arveluna*. Mutta nyt on valmiina jo 1 000 kertaa enemmän *pääsyteitä*, jotka johdattavat kohti kysymyksen ratkaisua, eetterin tieteellistä määritystä.

ELEALAINEN KOULUKUNTA ⁷⁷

Puhuessaan elealaisesta koulukunnasta Hegel sanoo *dialektiikasta*:

»...Me löydämme siitä» (in der eleatischen Schule*) »dialektiikan alun, s.o. nimenomaan ajattelun puhtaan liikkeen käsitteinä; sekä myös ajattelun ja ilmiön eli aistimellisen olemisen vastakohtaisuuden,— itses-

mitä on
dialektiikka?

(α)

* — elealaisesta koulukunnasta. *Toim.*

(β)

sään olevan ja tämän itsessään olevan toista-varten-olemisen vastakohtaisuuden; ja löydämme esineiden olemuksesta ristiriidan, joka olemuksessa on itsessään (varsinaisen dialektiikan)...» (280) [211]. Ks. seuraavaa siv.*

Hegel
dialektiikasta
(katso edellistä sivua)

Tässä on itse asiassa kaksi dialektiikan määrettä (kaksi tunnusmerkkiä, kaksi luonteenomaista piirrettä; Bestimmungen, keine Definitionen **) 78:

- α) "ajatuksen puhdas liike käsitteinä";
β) "(itsessään) esineiden olemuksessa (selvitettävä) (paljastettava) ristiriita, joka siinä (tuossa olemuksessa) on itsessään (*dialektiikka varsinaisessa mielessä*)".

Toisin sanoen tämä Hegelin "fragmentti" on esitettävä näin:

Dialektiikka yleensä on "ajatuksen puhdasta liikettä käsitteinä" (s.o., kun puhutaan ilman idealismin mystiikkaa: inhimilliset käsitteet eivät ole liikkumattomia, vaan ne liikkuvat ikuisesti, muuttuvat toisikseen, sävyttävät toisiaan, ilman sitä ne eivät kuvasta elävää elämää. Käsitteiden analyysi, niiden tutkiminen, "taito käytellä niitä" (Engels)⁷⁹ vaatii aina käsitteiden *liikkeen*, niiden yhteyden, niiden toisikseen muuttumisten tutkimista).

Dialektiikka on erityisesti sen vastakohtaisuuden tutkimista, mikä on oliolla sinänsä (an sich)—olemuksella, substraatilla, substanssilla — ja ilmiöllä, "toisia-varten-olemisella". (Tässäkin toinen muuttuu toiseksi, sulautuu toiseen: olemus ilmenee. Ilmiö on olennainen.) Ihmisajatus syventyy loputtomasti ilmiöstä olemukseen, niin sanoak-

* Käsitteiden joutuksen seuraavalle sivulle on sijoitettu alempana seuraava teksti. *Toim.*

** — määrettä eikä määritelmiä. *Toim.*

semme ensimmäisen asteen olemuksesta toisen asteen olemukseen j.n.e. *loputtomasti*.

Dialektiikka on varsinaisessa mielessä *esi-neiden omassa olemuksessa* esiintyvän ristiriidan tutkimista: eivät ainoastaan ilmiöt ole ohimeneviä, liikkuvia, juoksevia ja pelkääntään ehdollisten rajojen erottamia, vaan sellaisia ovat myös olioiden *olemukset*.

Sextus Empiricus esittää skeptisen näkökannan seuraavalla tavalla:

»...Samoin kuin jos kuvittelisimme, että talosta, missä on runsaasti kalleuksia, monet etsisivät kultaa yöllä; jokainen luulisi löytäneensä kultaa, mutta ei kuitenkaan tietäisi varmasti, oliko tosiaan löytänyt sitä. Aivan samalla tavalla filosofit astuvat tähän maailmaan kuten suureen taloon etsiäkseen totuutta; jos he löytäisivätkin sen, niin he eivät kuitenkaan saattaisi tietää, olivatko he tavoittaneet sen...» (288—289) [217].

houkutteleva vertaus...

Ksenofanes (elealainen) sanoi:

»Jos härillä ja leijonilla olisi kädet, jotta ne voisivat ihmisten tavoin luoda taideteoksia, niin nekin ryhtyisivät kuvaamaan jumalia ja antamaan niille samanlaisia ruumiinmuotoja kuin niillä on itsellään...» (289—290) [218].

jumalat ihmisten kuvina

»Zenonin erikoisuutena on dialektiikka...» »Hän on dialektiikan alullepanija...» (302) [229].

»...Aivan samoin tapaamme Zenonilla todella **objektiivisen dialektiikan**» (309) [231].

(310 [232]: filosofisten järjestelmien kumoamisesta: »Väärä on todistettava vääräksi itsessään eikä sillä, että vastakkainen on tosi...»)

»Dialektiikka yleensä on: α) ulkoista dialektiikkaa, tämä on annetun liikkeen kokonaisuudesta erillistä liikettä; β) ei ainoastaan ymmärryksemme, vaan itsensä asian olemuksesta, s.o. puhtaasta sisällön käsitteestä, todistettua liikettä. Ensin mainittu dialektiikka tapaa tarkastella kohteita osoittamalla niiden

dialektiikka

objektiivinen dialektiikka

perusteet ja puolet, minkä johdosta kaikki tavallisesti vakaana pidetty tehdään häilyväksi. Nämä perusteet voivat olla kerrassaan ulkoisia, ja sofisteista puhuessamme tulemme puhumaan enemmän tällaisesta dialektiikasta. Toisen lajin dialektiikka taas on kohteen immanenttia tarkastelua: se otetaan sellaisenaan, ilman edellytystä, ideaa, velvoitetta, ei ulkoisten suhteiden, lakien eikä perusteiden mukaan. Paneudutaan kokonaan asian ytimeen, tarkastellaan kohdetta sinänsä ja otetaan se sillä olevien määreiden mukaisesti. Tässä tarkastelussa se» (er) (sic!) »osoittaa sitten itse sisältävänsä toisilleen vastakkaisia määreitä ja niin muodoin kumoutuvansa; tätä dialektiikkaa tapaamme pääasiallisesti vanhan ajan filosofeilla. Subjektiivinen dialektiikka, joka pohjautuu järjestyksensä ulkoisiin perusteisiin, pätee silloin kun myöntää, että 'oikeassa on myös erheellistä ja väärässä totta'. Todellinen dialektiikka ei jätä kohteestaan mitään, kohde osoittautuu siten kestävämmäksi ei vain joltain yksityiseltä taholta, vaan hajoaa kokonaan...» (s. 311 [232—233]).

Kysymykseen *dialektiikasta* ja sen objektiivisesta merkityksestä...

XX vuosisadalla (ja XIX vuosisadan lopullakin) "kehitysperiaatteen" "hyväksyvät kaikki".— Niin, mutta tämä pintapuolinen, ajattelematon, satunnainen, filisterimäinen "kannatus" on *sen laatuista* kannatusta, jolla tukahdutetaan ja madalletaan totuus.— Jos kerran kaikki kehittyy, niin kaikki muuttuu yhdestä toiseksi, sillä kehitys ei tietävästikään ole yksinkertaista, yleistä ja ikuista *kasvua, lisääntymistä* (respective vähentymistä) etc.— Jos kerran asia on siten, niin on ensiksikin *täsmällisemmin* ymmärrettävä evoluutio kaiken syntyiseksi ja häviämiseksi, toisikseen muuttumiseksi.— Ja toiseksi, jos

k a i k k i kehittyä, niin koskeeko tämä myös ajattelun yleisimpiä *käsitteitä* ja *kategorioita*? Jollei, niin ajattelu ei siis ole yhteydessä olemiseen. Jos koskee, niin on olemassa käsitteiden dialektiikka ja tiedotuksen dialektiikka, jolla on objektiivinen merkitys. +

I kehityksen periaate...	+ Sen lisäksi yleinen kehitysperiaate on yhdistettävä, sidottava, sovitettava yhteen <i>maailman</i> , luonnon, liikkeen, materian etc. <i>ykseyden</i> yleisen periaatteen kanssa.	NB
II ykseyden periaate...		

»...Zenon tarkasteli liikettä etupäässä objektiivisen dialektisesti...»

»...Liike itse on kaiken olevan dialektiikkaa...» Zenon ei aikonutkaan kieltää liikettä »aistimellisesti varmana», kysymys oli ainoastaan "nach ihrer (liikkeen) Wahrheit" — (liikkeen totuudellisuudesta) (313) [234]. Ja seuraavalla siv. kertoessaan anekdootin siitä, miten Diogenes (Sinopelainen kyynikko) kumosi liikkeen kävelyesimerkillä, Hegel kirjoittaa:

»...Mutta anekdootti jatkuu vielä näin: erään oppilaan tyydyttyä tähän kumoamiseen Diogenes ryhtyi pieksämään häntä kepillä, sillä kun keran opettaja oli väitellyt perusteeseen nojautuen, niin hänelle olisi pitänyt vastatakin perusteeseen nojautuen. Niin muodoin ei ole tyydyttävä aistimelliseen varmuuteen, vaan on ymmärrettävä...» (314) [235].

NB
Tämä voidaan ja täytyy *kääntää toisin päin*: kysymys ei ole siitä, onko liikettä, vaan siitä, miten se on ilmaistava käsitteiden logiikassa

Ei hullumpaa!
Mistä tämä anekdootin jatko on otettu? Diogenes Laertioksella sitä ei ole VI, 39. §⁸⁰ eikä Sextus Empiricuksella, III, 8⁸¹ (Hegel s.314 [235]). Olisiko se Hegelin keksimä?

Liikkeen 4 kumoamistapaa Zenonilla:

1. Päämäärää kohden liikkuvan on aluksi kuljettava *puoli* matkaa sitä kohden. Ja tästä puolesta aluksi puolet j.n.e. *loputtomasti*.

Aristoteles vastasi: avaruus ja aika ovat loputtomiin jaettavia (διωμέτ*) (s. 316 [236]), mutta eivät loputtomasti jaettuja (ἐνερπεῖα**), Bayle ("Dictionnaire"⁸², t. IV, article Zenon) sanoo Aristoteleen vastausta *pitoyable**** lausuen

»...jos vetäisimme loputtoman määrän viivoja tuumalle materiaa, emme suorittaisi jakamista, mikä muuttaisi todella loputtomaksi sen, joka hänen mukaansa oli vain potentiaalisesti loputonta...»

- Ja Hegel kirjoittaa (317) [237]: »Tämä jos on suurenmoinen!»

s.o. jos loputon jakaminen saatettaisiin muka loppuun!!

oikein! || »...Ajan ja avaruuden olemuksena on liike, sillä se on yleistä; sen ymmärtäminen merkitsee sen olemuksen lausumista käsitteen muodossa. Liike käsitteenä, ajatuksena lausutaan julki kielteisyyden ja keskeytymättömyyden ykseytenä; mutta keskeytymättömyyttä enempiä kuin pisteittäisyyttäkään ei sinänsä voida asettaa niiden olemukseksi...» (ss. 318—319 [238]).

"Ymmärtäminen merkitsee ilmaisemista käsitteiden muodossa." Liike on ajan ja avaruuden olemus. Tämän olemuksen ilmaisee kaksi peruskäsitettä: (loputon) keskeytymättömyys (Kontinuität) ja "pisteittäisyys" (=keskeytymättömyyden kieltäminen, *keskeytyvyys*). Liike on (ajan ja avaruuden) keskeytymättömyyden ja (ajan ja avaruuden) keskeytyvyyden ykseyttä. Liike on ristiriitaa, se on ristiriitojen ykseyttä.

* — mahdollisuudessa. *Toim.*
 ** — todellisuudessa. *Toim.*
 *** — sääliittäväksi. *Toim.*

Überweg — Heinze, 10. painos, s. 63 (20. §) ei ole oikeassa sanoessaan, että Hegel ”puolustaa Aristotelesta Baylea vastaan”. Hegel kumoaa sekä skeptikon (Baylen) että anti-dialektikon (Aristoteleen).

Vrt. Gomperz. ”Les penseurs de la Grèce”⁸³, s. ..., väkinäistä, pakotettua ristiriitojen ykseyden *tunnustamista*, ilman dialektiikan tunnustamista (pelkurimaisen ajattelun vuoksi)...

2. Akhilleus ei tavoita kilpikonnaa. ”Aluksi 1/2” j.n.e. loputtomiin.

Aristoteles vastaa: tavoittaa, jos hänen sallitaan ”ylittää raja” (s. 320 [240]).

Ja Hegel: »Tämä vastaus on oikea, sisältää itsessään kaiken» (s. 321 [240]), — sillä puoli muodostuu tosiaan tässä (määrätyllä asteella) ”rajaksi”...

»...Kun puhumme yleensä liikkeestä, niin sanomme: kappale on yhdessä paikassa ja sitten se siirtyy toiseen paikkaan. Sinä aikana, jolloin se liikkuu, se ei ole enää ensin mainitussa paikassa, mutta ei vielä myöskään toisessa; jos se on jommassakummassa paikassa, se on levossa. Jos sanotaan, että se on kummankin välillä, merkitsee se samaa kuin olla sanomatta mitään, sillä siinä tapauksessa se on jälleen toisessa paikassa; näin ollen edessä on sama vaikeus. Liikkuminen taas merkitsee olemista tässä paikassa ja samanaikaisesti olemattomuutta siinä; se on avaruuden ja ajan keskeytymättömyyttä ja juuri se mahdollistaakin liikkeen» (ss. 321—322 [241]).

vrt. Tshernovin väitteitä Engelsiä vastaan⁸⁴

NB
oikein!

Liike on kappaleen olemista tietyllä hetkellä tietyssä paikassa, toisella, seuraavalla hetkellä toisessa paikassa — sellainen on vastaväite, jota Tshernov toistelee (ks. hänen ”Filosofisia tutkielmiaan”) Hegelin *kaikkien* ”metafyysis-ten” vastustajien perässä.

Mainittu vastaväite on *väärä*: (1) se kuvaa liikkeen *tulosta* eikä *itseään* liikettä; (2) se ei näytä eikä sisällä itsessään liikkeen *mahdollisuutta*; (3) se esittää liikkeen

lepotilojen summana, yhdyssiteenä, t.s. se ei poista, vaan ainoastaan peittää, loitontaa, varjostaa, verhoaa (dialektista) ristiriitaa.

oikein! | »Vaikeutena on aina ajattelu, sillä se tarkastelee kohteen todellisuudessa sidonnaisia momentteja erossa toisistaan» (322) [242].

Emme voi mieltää, ilmaista, mitata, kuvata liikettä keskeyttämättä keskeytymätöntä, yksinkertaistamatta, karkeuttamatta, paloittelematta, kuolettamatta elävää. Liikkeen kuvaaminen ajatuksen avulla on aina karkeuttamista, kuolettamista,—eikä ainoastaan ajatuksen vaan myös aistimuksen avulla, eikä ainoastaan liikkeen vaan myös minkä tahansa käsitteen karkeuttamista, kuolettamista.

Juuri siinä on dialektiikan *ydin*. *Tätä ydintä* juuri ilmentääkin sanonta: vastakohtaisuuksien ykseys, samuus.

3. »Lentävä nuoli on levossa.»

Ja Aristoteleen vastaus: virhe juontuu otaksumasta, että »aika koostuisi erillisistä nyt» (ἐκ τῶν νῦν) s. 324 [243].

4. $\frac{1}{2}$ on yhtä kuin kaksinkertainen: liike, jota mitataan liikkumattomaan kappaleeseen verrattuna ja *vastakkaiseen* suuntaan liikkuvaan kappaleeseen verrattuna.

Pykälän lopussa puhutaan Zenonista, Hegel rinnastaa hänet *Kanttiin* (tämän *antinomiat* näet »eivät ole enempää kuin se, mitä tässä suhteessa teki jo Zenon»).

Yleispäätelmä elealaisten dialektiikasta: »tosi on vain yksi, kaikki muu on epätosi» — »samoin kuin Kantin filosofian tuloksena oli: 'Me tiedostamme ainoastaan ilmiöitä.' Yleensä ottaen yksi ja sama periaate» (s. 326 [244]).

On toki eroakin.

Kant ja hänen (subjektivis- minsa, skeptisisminsä etc.)	»Kantilla henkinen on se, mikä hajottaa maailmaa; Zenonin mukaan ilmiön maailma sinänsä ja itseään varten ei ole tosi. Kantin mukaan ajattelumme, henkinen toimintamme on pahaa;— tiedon mitättömänä pitäminen on hengen yletöntä nöyryytystä...» (327) [244—245].
--	--

Elealaisten jatkuminen Leukippoksessa ja *sophisteissa*...

HERAKLEITOKSEN FILOSOFIA

Zenonin jälkeen (? eli­kö hän Herakleitoksen jäl­keen?)⁸⁵ Hegel siirtyy Herakleitokseen ja sanoo:

»Sitä» (Zenonin dialektiikkaa) »voidaan sanoa myös subjektiiviseksi dialektiikaksi, sikäli kuin se koskee tarkastelevaa subjekti­a, ja yksi ilman tätä dialektiikkaa, ilman tätä liikettä on yksi, abstrakti­nen identtisyys...» (328) [245].

mutta aikaisemmin puhuttiin, ks. lainausta sivulta 309 [231] y.m., Zenonin objektiivisesta dialektiikasta. Tässä on jokin äärimmäisen hieno "distinguo"*. Vrt. seuraavaa:

»Dialektiikka: α) ulkoinen dialektiikka, sinne tänne hyppelevää järkeilyä, dialektiikkaa, mihin itsensä olion sielu ei liukene; β) objektin immanentti dialektiikka, joka kuitenkin (NB) luetaan subjektin tarkastelutapaan kuuluvaksi; γ) Herakleitoksen objektiivisuus, s.o. itse dialektiikka periaatteeksi ymmärrettynä» (328) [246].

- α) subjektiivinen dialektiikka
β) objektiin sisältyy dialektiikka, mutta *minä* en tiedä, onko se ehkä Schein**, ainoastaan ilmiö etc.
γ) täysin objektiivinen dialektiikka kaiken olevan periaatteena

(Herakleitoksella): »Tässä etemme avautuu uusi maa; Herakleitoksella ei ole ainoatakaan lausetta, jota en hyväksyisi Logiikkaani» (328) [246].

»Herakleitos sanoo: kaikki on tulemista; tämä tuleminen on periaate. Se sisältyy sanoihin: oleminen on yhtä vähän kuin olemattomuus...» (s. 333 [249]).

»Sen tiedostaminen, että oleminen ja olemattomuus ovat vain totuudettomia abstraktioita, kun taas ensimmäinen totuudellinen on ainoastaan tuleminen, on suuri saavutus. Ymmärryksen mukaan molemmat erikseen ovat totuudellisia ja merkityksellisiä: järki sen sijaan tiedostaa toisen toisessa, tiedostaa, että toiseen sisältyy sen toinen» (NB "sen toinen") — »ja senpä vuoksi Kaikkeus, Absoluuttinen on määriteltävä tulemiseksi» (334) [250].

* — »minä erotan». Toim.

** — näennäisyys. Toim.

»Aristoteles sanoo ('De mundo' ⁸⁶, 5. luku), että Herakleitos yleensä 'satoi yhteen kokonaisen ja ei-kokonaisen (osan)' ...'yhtyvän ja eroavan, sopusointuisen ja epäsointuisen; ja kaikesta (vastakkaisesta) tulee yksi ja yhdestä kaikki'» (335) [250].

Platon esittää "Symposionissa" ⁸⁷ Herakleitoksen katsomuksia (muun muassa sovellettuna musiikkiin: harmonia koostuu vastakohtaisuuksista) ja lausuman, että "muusi-
kon taide yhdistelee erilaista".

Hegel kirjoittaa: tämä ei ole väite Herakleitosta vastaan (336) [251], sillä erilainen muodostaa harmonian olemuksen:

Aivan oikein ja tärkeää: "toinen"

o m a n a toisenaan, kehityksenä *o m a k s i* vastakohdaksi

»Tämä harmonia on juuri absoluuttista tulemista, muutosta,— ei toiseksi tulemistä, nyt yksi, sitten toinen. Oleellista on se, että jokainen erilainen, erityinen, eriaa toisesta, eikä vain jostain abstraktisesti toisesta, vaan *omasta* toisestaan; jokainen on olemassa vain mikäli sen käsitteeseen sisältyy sen toinen...»

»Samoin kysymyksen ollessa sävelistä; niiden on oltava erilaisia, mutta siten, että ne voisivat olla yksiä...» (336) [251]. S. 337 [252]: kesken kaiken Sextus Empiricus (ja Aristoteles) on laskettu kuuluviksi... »parhaisiin todistajiin»...

Herakleitos sanoi: "die Zeit ist das erste körperliche Wesen" * (Sextus Empiricus)— s. (338).

körperliche on "epämukava" sanonta (voi näet (NB) olla skeptikon valitsema (NB)),— mutta aika on muka "das erste sinnliche Wesen"...**

»...Aika on puhdasta tulemistä — havaittavaa...» (338) [252].

Sen johdosta, että Herakleitos piti tulta prosessina, Hegel sanoo: »Tuli on fyysistä aikaa; se on ehdotonta levottomuutta» (340) [253],— ja etempänä Herakleitoksen luonnonfilosofian johdosta:

»...Se» (Natur ***) »on prosessia itsessään...» (344) [253] »...luonto on tämä koskaan lepäämätön, ja kaikki

* —> aika on ensimmäinen ruumillinen olemus». *Toim.*

** —> ensimmäinen aistimellinen olemus...» *Toim.*

*** — luonto. *Toim.*

on muuttumista yhdestä toiseksi, kahtiajaosta ykseydeksi ja ykseydestä kahtiajaoksi...» (341) [254].

»Luonnon ymmärtäminen merkitsee *sen* esittämistä prosessina...» (339) [253].

Luonnontutkijoiden rajoittuneisuus on kuulemma tässä:

»...Puheittensa mukaan he» (Naturforscher *),
 »tarkkailevat, esittävät vain sitä, mitä näkevät; se ei ole kuitenkaan totta, käsitteen avulla he tiedottomasti muuntavat välittömästi näkemäänsä. Eikä kiista koske havainnon ja absoluuttisen käsitteen välistä ristiriitaa, vaan määrätyn rajoitetun käsitteen ja absoluuttisen käsitteen välistä ristiriitaa. He todistelevat, ettei muuntumisia ole...» (344—345) [256].

NB

NB

»...Prosessissaan kahtiajakautuva vesi antaa vetyä ja happea: — nämä eivät syntyneet, vaan olivat jo ennen olemassa sellaisenaan, osina, joista vesi koostuu» (näin Hegel matkii luonnontutkijoita)...

»Samoin on havainnon ja kokemuksen kaikkien suullisten ilmausten laita; kun ihminen puhuu, hänen sanoihinsa sisältyy käsite; käsitteeltä ei voida välttyä, tajunnan uusintumalla on aina yleisyyden ja totuuden vivahte.»

Aivan oikein ja hyvin tärkeää — juuri tätä toisti yleis-tajuisemmin Engels kirjoittaessaan, että luonnontutkijain on tiedettävä, että luonnontieteen tulokset ovat käsitteitä, kun taas taito käytellä käsitteitä ei ole synnynnäistä, vaan tulosta luonnontieteen ja filosofian 2000-vuotisesta kehityksestä.⁸⁸

Luonnontutkijoilla on ahdas käsitys muuntumisesta eikä ole ymmärrystä dialektiikasta.

»...Hän» (Herakleitos) — »on se, joka ensimmäisenä lausui ilmi äärettömyyden luonnon ja ensimmäisenä ymmärsi myös luonnon itsessään äärettömäksi, s.o. ymmärsi sen olemuksen prosessina...» (346) [257].

»Välttämättömyyden käsitteestä» — vrt. s. 347 [258]. Herakleitos ei muka voinut nähdä totuutta »aistimellisessä varmuudessa», vaan »välttämättömyydessä» (εἰμαρμένη) — ((λόγος)**).

* — luonnontutkijat. *Toim.*

** — (kohtalo) — ((logos)). *Toim.*

NB || »*absoluuttinen välit-* (*"absoluutti-*
tyminen) (348) [258]. (*nen yhteys*")

NB:

Välttämättö- || »Tietämäni järkevä, tosi on kylläkin
 myys="olemi- paluuta takaisin esineellisestä, s.o. aisti-
 sen yleinen" mellisestä, yksityisestä, määräyksellisestä,
 (yltäyleinen olevasta. Mutta se, mitä järki itsessään
 olemisessa) tietää, on yhtäläisessä määrin **välttämättö-**
 (yhteys, "ab- myyttä eli olemisen yleistä, se on ajattelun
 soluuttinen olemusta, kuten se on myös maailman ole-
 välittyimi- musta» (352) [261].
 nen")

LEUKIPPOS

Filosofian || 368 [266]: »Filosofian kehityksen tulee vas-
 kehityksen tata historiassa loogisen filosofian
 "tulee vas- kehitystä; mutta viimeksi mainitussa
 tata" (??) täytyy olla paikkoja, jotka kehityksen
 historiassa kulussa putoavat historiasta pois.»
 loogisen
 filosofian
 kehitystä

Siinä on hyvin syvälinen ja oikea ajatus, joka itse asiassa on materialistinen (todellinen historia on perusta, pohja, oleminen, jonka perässä käy tajunta).

Leukippos sanoo, että atomit ovat näkymättömiä »esineellisyytensä pienuuden vuoksi» (369)—, mutta Hegel huomauttaa vastaan, että tämä on "Ausrede" (ib.), että "Eins" * ei ole nähtävissä, että "das Princip des Eins" on "ganz ideell" ** (370), että Leukippos ei ollut "empiirikko", vaan idealisti.

((?? idealisti Hegelin *yksipuolisuu*ta))
 varmastikin yksipuolisuu

([Yrittäessään ahtaa Leukipposta oman logiikkansa puitteisiin Hegel puhuu pitkään Leukippoksella näkemänsä

* — »veruke» (sama), että »yksi». *Toim.*

** — »yhden periaate» on »kerrassaan ideaperäinen». *Toim.*

Fürsichsein * periaatteen tärkeydestä, "suuruudesta" (368) [265]. Haiskahtaa osin yksipuoliselta tulkinnalta.]***

Mutta löytyy myös totuuden jyvänen: erillisyyden vivahte ("momentti"); asteittaisuuden keskeytyminen; ristiriitojen tasoittumisen momentti; keskeytymättömän keskeytyminen,— atomi, yksi. (Vrt. 371 i. f.[268]): — »Yksi ja keskeytymättömyys ovat vastakohtia...»

Hegelin logiikkaa ei voida *soveltaa* annetussa muodossa; sitä ei saa *ottaa* annettuna. Siitä *on valittava* loogiset (gnoseologiset) vivahteet ja puhdistettava pois *Ideenmystik* ***: se vaatii vielä ison työn).

»Atomistiikka asettaa itsensä sen vuoksi yleensä vastakohtaksi käsitykselle, että vieras olento olisi luonut maailman ja pitäisi sitä koossa. Luonnontiede tuntee atomistiikassa ensimmäisen kerran vapautuneensa välttämättömyydestä osoittaa maailman olemassaolon peruste. Sillä jos luonto kuvitellaan jonkin muun luomaksi ja koossa pitämäksi, niin se on kuviteltava ei sinänsä olevaksi, vaan sellaiseksi, jonka käsite on sen ulkopuolella, s.o. itselleen vieraan perusteen omaavaksi, sellaisenaan sillä ei ole perustetta, se on tajuttavissa ainoastaan toisen tahdosta: sellaisenaan se on satunnainen, ilman välttämättömyyttä ja käsitettä omassa itsessään. Atomistiikan käsitykseen taas sisältyy käsitys yleensä luonnon olemisesta sinänsä, s.o. ajatus löytää siinä itsensä...» (372—373) [269].

Selostaessaan Diogenes Laërtiosta, IX, 31.—33. §§ — Leukippoksen atomistiikkaa, atomien "pyörteitä" (Wirbel — δ(ν)ρ(ν)) **** Hegel ei näe siinä mitään mielenkiintoista (»ei mitään intressiä...» »tyhjänpäiväistä

materialismi
(Hegel pelkää sanaa, älä koske minuun)
versus
atomistiikka

NB

* — itseään varten olemisen. *Toim.*

** Hakasuluissa oleva teksti on käsikirjoituksessa viivattu ylitse. *Toim.*

*** — *ideamystiikka*. *Toim.*

**** Diogenes Laërtios (s. 235) »vertiginem» — latinankielinen käännös.

|| kuvittelua», »hämäriä, sekavia mieliku-
via» — s. 377 i. f. [271—272]).

Hegelin sokeutta, idealistin toispuoli-
suutta!!

DEMOKRITOS

Demokritosta Hegel behandelt jo kerrassaan stiefmütter-
lich *, ainoastaan ss. 378—380[270—272]! Idealisti ei siedä
materialismin henkeä!! Esitetään Demokritoksen sanat
(s. 379 [272]):

|| »Mielessä (νόμος) on lämmin,
mielessä on kylmä, mielessä on
väri, makea ja karvas, mutta
todellisuudessa (ἔρεσις) on vain
atomeja ja tyhjyyttä» (Sextus
Empiricus. Adversus Mathema-
ticos, VII, 135. §)⁸⁹.

Ja tehdään johtopäätös:

»...Näemme siis, että Demokritos
ilmaisi määrätymmin sinänsä-ole-
misen ja toisia-varten-olemisen
momenttien eron...» (380) [272].

”kelvoton
idealismi”
(minun aisti-
mukseni)
vrt. Mach⁹⁰

|| Täten on muka ”avattu ovi” ”kelvotto-
malle idealismille”, että — ”*meine Em-
pfindung, mein*”... **

Hegel
versus
E. Mach...***

|| »...On edellytetty aistinnan käsitteetön
aistimuksellinen moninaisuus, missä ei ole
mitään järkeä ja mistä tämä idealismi ei
enempää piittaa.»

ANAKSAGORAAN FILOSOFIA

Anaksagoras. Νοῦς**** on ”maailman ja
kaiken järjestyksen syy”, ja Hegel selittää:

|| »...Objektiivinen ajatus... järki maail-
massa ja luonnossa, eli kuten me sanom-
me suvuista luonnossa, ne ovat yleistä.

* — käsittelee jo kerrassaan emintimän tavoin. *Toim.*

** — »minun aistimukseni, minun...» *Toim.*

*** — E. Machiin verrattuna... *Toim.*

**** — järki. *Toim.*

Koira on eläin, se on sen suku, sen substantiaallinen; — se on itse sitä. Tämä laki, tämä ymmärrys, tämä järki itse on luonnolle immanentti, se on luonnon olemus; se ei ole ulkoa käsin muotoiltu, kuten tuoli, jonka ihmiset tekevät» (381—382).

”Νοῦς on samaa kuin sielu” (Aristoteles Anaksagoraasta) — s. 394 [289]

NB:
sukukäsité on ”luonnon olemus”, se on laki...

ja... * selitys tälle *harppaukselle*, yleisestä luonnossa *sieluun*; objektiivisesta subjektiiviseen; materialismista idealismiin. C'est ici que ces extrêmes se touchent (et se transforment!)**.

Anaksagoraan homoiomeriain⁹¹ (osaset ovat samaa sukua kuin kokonaiset kappaleet) johdosta Hegel kirjoittaa:

»Muuttuminen on otettava kahtalaisessa mielessä, olemassaolon ja käsitteen mielessä...» (403—404). Niinpä kuulutaan sanottavan, että vesi voidaan poistaa ja kivet jäävät; sininen maali voidaan poistaa, punainen j.n.e. jää.

»Mutta tämä vain olemassaolon mielessä; käsitteen mielessä ne ovat olemassa vain toisensa kautta, se on sisäinen välttämättömyys.» Samoin kuin elävästä ruumiista ei voida poistaa yksistään sydäntä ilman keuhkojen etc. tuhoutumista.

»Samalla tavalla luonto on olemassa ainoastaan ykseydessä, kuten aivot ovat olemassa vain ykseydessä muiden elinten kanssa» (404)

ja toiset käsittävät muuttumisen pienten määräläatuisten hiukkasten läsnäolon ja kasvun (respective vähenemisen) yhdistymisen ja eroamisen mielessä. Toinen käsitys (Herakleitos) on *toisen* muuttumisen *toiseksi* (403).

muuttuminen (sen merkitys)

* Yksi sana V. I. Leninin käsikirjoituksessa on jäänyt selvittämättä. *Toim.*

** — Juuri tässä äärimmäisyydet kohtaavat (ja muuntuvat!). *Toim.*

Olemassaolo ja käsite näköjään eroavat Hegelillä suunnilleen kuten: erillisenä otettu, yhteydestä irrotettu faktumi (oleminen) ja yhteys (käsite), keskinäissuhde, yhteenliittyvyys, laki, välttämättömyys.

415 [302]: »...Käsite on sitä, mitä oliot ovat itsessään ja itseään varten...»

Puhuessaan siitä, että ruoho on tarkoitus eläimelle, tämä ihmiselle etc. etc., Hegel päättelee:

»Se on itseensä päätyvä kehä, mutta sen päätyminen on yhtäläisesti siirtymistä toiseen kehään;— pyörre, jonka keskus, mihin se palaa, on välittömästi toisen, sitä peittävän ylemmän kehän periferiassa...» (414) [303].

NB: || Tähän asti antiikin filosofit ovat muka
 ”yleinen” || antaneet vähän: »Yleinen on köyhä määri-
 ”olemuksena” || titys, jokainen tietää yleisestä, mutta ei
 tiedä siitä olemuksena» (416) [304].

|| »...Mutta tästä aletaan määrätietoisem-
 ”tiedostami- || min kehitellä tajunnan suhdetta olemi-
 sen luonteen || seen, aletaan kehitellä tiedostamisen luon-
 kehitys” || netta tiedon saamisena todesta» (417).
 »Henki on edennyt olemuksen ilmaisemi-
 seen ajatuksina» (418) [305].

»Tämä yleisen kehittäely, missä olemus siirtyy kokonaan tajunnan puolelle, näkyy myös sofistien niin huonoon huu-
 toon saatetussa viisaudessa» (418) [306].

((I osan loppu)) [II osa alkaa sofisteista.]

XIV OSA. FILOSOFIAN HISTORIAN TOINEN OSA

SOFISTIEN FILOSOFIA ⁹²

Sofisteista puhuessaan Hegel vatvoo äärimmäisen seikkaperäisesti sitä ajatusta, että sofistiikassa on muka ainesta, joka on yhteistä yleensä kaikelle sivistykselle (Bildung), muun muassa meidänkin sivistysellemme, nimittäin *perustelujen* (Gründe) und Gegengründe* esittäminen,— ”refleктоiva järкеily” — monenlaisten näkökoh-
tien löytäminen *kaikessa*; ((subjektiivisuus on objektiivisuuden puuttumista)). Puhuessaan Protagoraasta ja hänen kuulusta teesistään (ihminen on kaikkien asiain mitta) Hegel lähentää häneen *Kantia*:

»...Ihminen on kaiken mitta — ihminen, siis subjekti yleensä; oleva ei niin muodoin ole yksinään, vaan se on minun tietoani varten —, tajunta on olemukseltaan se, mikä synnyttää esineellisessä sisällön, subjektiivinen ajattelu osallistuu siihen oleellisesti. Ja tämä on se, mikä ulottuu uusimpaan filosofiaan asti. Kant sanoo, että me tunnemme ainoastaan ilmiöitä, s.o. että sitä, mikä meistä tuntuu objektiiviselta, realiteetilta, on tarkasteltava ainoastaan suhteessaan tajuntaan, ja että sitä ei ole olemassa ilman tätä suhdetta...» (31)** [25] ***.

Prota-
goras
ja
Kant

Toinen ”momentti” on muka objektiivisuus (das Allgemeine****) »se on minun edellyttämäni, mutta se on samalla myös sinänsä objektiivinen yleinen, minun sitä edellyttämättä...» (32) [25].

* — ja vastaperustelujen. *Toim.*

** Hegel. Werke, Bd. XIV, Berlin, 1833. *Toim.*

*** Гегель. Сочинения, т. X, М., 1932. *Toim.*

**** — yleinen. *Toim.*

sofistin relativismia...	Diese "Relativität" * (32). »Kaikella on ainoastaan suhteellinen totuus» (33) [25] Protagoraan mukaan.
Kant ja sofistit ja fenomenologismi ⁹³ à la Mach NB	»...Kantin ilmiö ei ole mitään muuta kuin sysäys ulkopuolelta, eräänlainen x, tuntematon, mikä määrittyy vasta aistiemme kautta, meidän kauttamme. Vaikka onkin olemassa objektiivinen peruste sille, että tätä sanotaan kylmäksi ja tuota lämpimäksi, ja vaikka voidaankin sanoa, että ne eroavat toisistaan, lämpö ja kylmyys ovat kuitenkin olemassa vasta aistimuksemme, aivan samalla tavalla kuin oliotkin j.n.e. ...kokemus on näin muodoin saanut ilmiön nimen» (34) [27].
ei ainoastaan relativismia	»Maailma ei ole ilmiö sen vuoksi, että se on olemassa tajuntaa varten, s.o. että sen oleminen on tajunnalle ainoastaan suhteellista, vaan se on samassa määrin ilmiö sinänsä.»
skeptisismi	»...Paljon suuremman syvyyden tämä skeptisismi saavutti Gorgiaalla...» (35) [28].
NB	»...Hänen <i>dialektiikkansa</i> ...» Gorgiaan, sofistin [monta kertaa: s. 36 [28], id. s. 37 [29]].
Hegel "terveestä ihmisymmärryksestä"	Tiedemann oli sanonut Gorgiaan menneen "tervettä ihmisymmärrystä" pidemmälle. Ja Hegel nauraa: <i>kaikenlainen filosofia menee pidemmälle kuin "terve ihmisymmärrys"</i> , sillä terve ymmärrys ei ole filosofiaa. Ennen Kopernikusta oli <i>vastoin</i> tervettä ihmisymmärrystä sanoa, että maa pyörii.
terve ihmisymmärrys = aikansa ennakkoluulot	»Tämä» (der gesunde Menschenverstand **) »on jonkin aikakauden sellainen ajatustapa, joka sisältää aikansa kaikki ennakkoluulot» (36) [29].

* - Tämä »suhteellisuus». Toim.

** - terve ihmisymmärrys. Toim.

Gorgias (s. 37 [29—30]): 1) mitään ei ole olemassa.
Mitään ei ole
2) ja jos on, sitä ei voida tietää
3) ja jos voidaan tietää, niin ei voida koskaan ilmoittaa toisille ihmisille.

»...Gorgias on tietoinen, että ne» (ne, oleminen ja olemattomuus, niiden molemminpuolinen tuhoutuminen), »ovat häviäviä momenteja; tiedottomalla mielteelläkin on tämä totuus, mutta se ei tiedä siitä mitään...» (40) [32].

"Häviävät momentit" = oleminen ja olemattomuus. Se on oiva dialektiikan määrittys!!

»...Gorgias α) on polemisoinut oikein absoluuttista realismia vastaan, joka otaksuu mielteissä omaavansa itse asian, vaikka todella omaa ainoastaan suhteellisen; β) lankeaa uuden ajan huonoon idealismiin: 'ajateltu on aina subjektiivista, siis ei olevaista, ajattelun kautta me muutamme olevaisen ajatelluksi'...» (41) [32—33].

Gorgias,
"absoluuttinen realismi"
(ja Kant)

(Ja alempana (s. 41 i. f. [33]) *Kant* mainittu vielä kerran.)

Lisättävä Gorgiaasta: hän asettaa peruskysymyksiin "joko — tai". »Se ei kuitenkaan ole todellista dialektiikkaa; olisi todistettava, että esine on välttämättä aina jossain määrityksessä eikä sinänsä ja itseään varten. Esine purkautuu vain tuollaisiin määrityksiin; siitä ei kuitenkaan seuraa vielä mitään itsensä esineen luontoa vastaan» (39) [31] *.

dialektiikka
itsessään
esineessä

* Tämän ja seuraavan Gorgiaan filosofiaa koskevan otteen V. I. Lenin on kirjoittanut hiukan myöhemmin tehdessään muistiinpanoja Sokratesta koskevasta jaksosta (ks. tätä osaa, ss. 230—231). *Toim.*

Vielä lisättävä Gorgiaasta:

Selostaessaan Gorgiaan käsitystä, ettei olevaa voida välittää eikä siitä ilmoittaa:

NB ||| »Puhe, jonka välityksellä olevasta pitäisi ilmoittaa, ei ole oleva; se mikä ilmoitetaan, ei ole itse esine, vaan ainoastaan puhe» (Sextus Empiricus. "Adversus Mathematicos". VII. 83.—84. §)—s. 41 [33]—Hegel kirjoittaa: »Oleva käsitetään myös ei olevana, ja sen käsittäminen on sen muuttamista yleiseksi.»

»...Ei voida lainkaan sanoa, tämä yksityinen...»

Jokainen sana (puhe)
jo sinänsä *yleistää*
vrt. Feuerbach⁹⁴.

Aistit osoittavat todellisuutta, ajatus ja sana yleistä.

Sofisteja koskevan §:n loppusanat: »Sofistit ottivat siis tarkastelunsa kohteeksi myös dialektiikan, yleisen filosofian; he olivat syvällisiä ajattelijoita...» (42) [33].

SOKRATEEN FILOSOFIA

Sokrates — »maailmanhistoriallinen persoonallisuus» (42) [34], "mitä mielenkiintoisin" (ib.) antiikin filosofiassa — "ajattelun subjektiivisuus" (42) [33] ["itsetajunnan vapaus" (44) [35]].

»Siinä on dialektiikan ja sofistikan kaksiselitteisyys; objektiivinen häviää»: onko subjektiivinen satunnaista vai sisältyykö siihen ("an ihm selbst" *) objektiivinen ja yleinen? (43) [34]**.

»Totuudellinen ajattelu ajattelee siten, että sen sisältö ei ole niinkään subjektiivista, vaan objektiivista» (44) [35] — sekä Sokrateella että Platonilla tapaamme kuulemma paitsi subjektiivisuutta (»ratkaisun johtaminen takaisin tajuntaan on yhteistä hänelle» — Sokrateelle — »ja sofisteille») myös objektiivisuutta.

* — »siihen itseensä». *Toim.*

** Käsikirjoitukseen on tämän kappaleen jälkeen sijoitettu Gorgiaan filosofiaa koskeva ote, joka alkaa sanoin: »Lisättävä Gorgiaasta...» (ks. tätä osaa, s. 229). *Toim.*

»Objektiivisuudella on tässä» (Sokrateella) »sinänsä ja itseään varten olevan yleisyyden eikä ulkoisen objektiivisuuden merkitys» (45) [35] — id. 46 [36]: »ei ulkoinen objektiivisuus, vaan henkinen yleisyys...»

NB

Ja 2 riviä myöhemmin:

»Kantin ideaali on ilmiö, joka ei sinänsä ole objektiivinen...»

Kant

Sokrates nimitti menetelmäänsä *Hebammenkunst** — (s. 64) [48] (äidiltä saatu), ((Sokrateen äiti=kätilö)) — auttaa ajatuksen syntymistä.

sukkelasti!

Hegelin esimerkki: jokainen muka tietää, mitä on Werden, mutta meitä ihmetyttää, jos eritellessämme (reflektierend) havaitsemme, että »se on olemista ja samalla olemattomuutta» — »niin valtava ero» (67) [50].

Werden =
Nichtsein
und Sein**

Menon (Platonin "Meno")⁹⁶ vertasi Sokratesta sähköankeriaaseen (Zitteraal), joka tekee sitä koskettavan "narkotisch"*** (69) [51]: minäkin olen muka "narkotisch" *enkä voi* vastata.****

»...Se, minkä pitäisi olla minulle totuus, oikeudenmukaisuus, on henkeä minun hengestäni. Mutta sen, mitä henki luo täten omasta itsestään ja mitä se pitää sellaisena, täytyy syntyä hengestä yleisenä, hengestä, joka vaikuttaa kuin yleinen, eikä sen intohimoista, intresseistä, päähänpistoista, oikuista, tarkoitusperistä, taipumuksista j.n.e. Tämä on tosin myös sisäistä, 'luonnon meihin istuttamaa', mutta se on meidän omaamme ainoastaan luontoperäisellä tavalla...» (74—75) [56].

très bien
dit!! *****

* — *lapsenpäästötaidoksi. Toim.*

** — Tuleminen = olemattomuus ja oleminen. *Toim.*

*** — »huumaantuneeksi». *Toim.*

**** Käsikirjoitukseen on tämän kappaleen jälkeen sijoitettu Gorgiaan filosofiaa koskeva ote, joka alkaa sanoin: »Vielä lisättävä Gorgiaasta...» (ks. tätä osaa. s. 230). *Toim.*

***** — oikein hyvin sanottu! *Toim.*

Viisas idealismi on lähempänä viisasta materialismia kuin tyhmä materialismi.

Dialektinen idealismi viisaan paikalla; metafyyssinen, kehittymätön, kuollut, karkea, liikkumaton tyhmän paikalla.

NB

Muokattava:

Plehanov kirjoitti filosofiasta (dialektiikasta) todennäköisesti peräti 1000 sivua (Beltov + Bogdanovia vastaan + kantilaisia vastaan + peruskysymykset etc. etc.)⁹⁷. Niistä isoa Logiikkaa *koskevia*, sen *johdosta*, sen ajatuksesta (s.o. *varsinaisesta* dialektiikasta filosofisena tieteenä) nil!! *

Vivahde!

Protagoras: "ihminen on kaikkien asiain mitta". Sokrates: "ajattelevana ihminen on kaikkien asiain mitta" (75) [56].

Ksenofon kuvasi "Muistelmissa" Sokratesta paremmin, tarkemmin ja oikeammin kuin Platon (ss. 80—81) [59].

SOKRAATIKOT

Kosketellessaan sofismeja "kasasta" ja "kaljusta" Hegel toistaa määrän muuttumista laaduksi ja päinvastoin: dialektiikkaa (ss. 139—140) [101—102].

NB
kielessä
on vain
yleistä

143—144 [104]: Seikkaperäisesti siitä, että »kieli ylipäänsä ilmaisee itse asiassa ainoastaan yleistä; mutta se, mitä ajatellaan, on erikoista, erillistä. Siksi kielen avulla ei voida ilmaista sitä, mitä ajatellaan».
(*"Tämä"*? Yleisin sana)

Kuka on *tämä*? *Minä*. Kaikki ihmiset ovat *minä*.
Das Sinnliche? ** *Tämä* on *yleistä* etc.
etc. *"Tämä"*?? Mikä hyvänsä on *"Tämä"*.

* — ei mitään!! *Toim.*

** — Aistimellinen? *Toim.*

Miksi erillistä ei voida nimetä? Yksi annetun lajin (pöydän) esineistä nimenomaan eroaa muista juuri tällä.

»Ylipäänsä se, että yleinen saa filosofoitaessa merkittävyyttä, jopa siinä määrin, että ainoastaan yleinen voidaan lausua julki, kun taas 'tämä', tarkoitettu, ei ole lainkaan lausuttavissa julki,— on sellaista tietoisuutta ja ajatusta, johon aikamme filosofinen sivistys ei ole vielä ollenkaan päässyt.»

Niihin Hegel lukee myös "uusimman ajan skeptisismin" — [Kantin?] ja ne, jotka sanovat, »että aistimellinen varmuus on todenperäistä».

Sillä näet das Sinnliche »on jotain yleistä» (143) [104].

Tällä Hegel lyö kaikenlaista materialismia, *paitsi* dialektista. NB

NB

Sanoako nimi? — mutta nimi on sattuma eikä ilmaise *Sache selbst** (miten ilmaista erillinen?) (144) [105].

Hegel "uskoi", ajatteli vakavissaan, että materialismi on filosofiana mahdoton, sillä filosofia on tiedettä ajattelusta, *yleisestä*, ja yleinen on ajatusta. Tässä hän toisti virhettä, jonka oli tehnyt se samainen subjektiivinen idealismi, jota hän aina kutsui "huonoksi" idealismiksi. Objektiivinen (ja vielä enemmän absoluuttinen) idealismi on tullut monen mutkan (ja kuperkeikan) kautta aivan lähelle materialismia, osittain jopa *muuttunut siksi*.

Hegel
ja
dialektinen
materialismi

* — *itseään asiaa. Toim*

aistimus
kyreneläisten
tieto-
teoriassa... ||| Kyreneläiset⁹⁸ pitivät aistimusta to-
tena »ei sitä, mitä siinä on, ei aistimuk-
sen sisältöä, vaan sitä itseään aisti-
muksena» (151) [110].

»Kyreneläisen koulukunnan pääperiaatteena on siis aistihavainto, jonka on oltava toden ja hyvän kriteeri...» (153).

»Aistimus on määräytyksetön erillinen» (154), mutta jos otetaan mukaan ajattelu, niin esiin kuuluu tulevan yleinen ja »pelkkä subjektiivisuus» häviää.

NB *
kyreneläiset
ja Mach &
kumpp.

(Fenomenologit à la Mach ja kumpp. muuttuvat *v ä i s t ä m ä t t ä* idealisteiksi kysymyksen ollessa *yleisestä*, "laista", "välttämättömyydestä" etc.)

Toinen kyreneläinen, Hegesias, »tiedosti» »juuri tämän aistimuksen ja yleisyyden välisen epäsuhteen»... (155) [113].

Sekoittavat aistimuksen tietoteorian periaatteena ja etiikan periaatteena. Tämä NB. Mutta Hegel *otti erikseen* tietoteorian.

PLATONIN FILOSOFIA

Platonin suunnitelmasta, että filosofit johtaisivat valtiota:

Erityiset
tarkoitukset
historiassa
luovat
"idean"
(historian
laki)

»...Historian maaperä on toinen kuin filosofian maaperä...»

»...On tiedettävä, mitä toiminta on: toiminta on askarrusta, jota subjekti sellaisenaan suorittaa erityisten tarkoitusten vuoksi. Kaikki nämä tarkoitukset ovat ainoastaan keino idean esiintuomiseksi, sillä se on absoluuttinen voima» (193) [143].

* Vrt. Überweg—Heinze, § 38, s. 122 (10. painos) ja helstä myös Platonin "Theaitetoksessa"⁹⁹. Heidän (kyreneläisten) skeptisismi ja subjektivismi.

Platonin ideaopin johdosta:

»...koska aistiperäinen katsanto ei näytä meille mitään puhtaana, sellaisena kuin se on sinänsä» ("Phaedo" *) — s. 213 [158], — siksi ruumis muka häiritsee sielua.

yleisten
käsitteiden
"puhtaus"
(= kuolleisuus?)

Yleisen merkitys on ristiriitainen: se on kuollutta, se on epäpuhdasta, epätäydellistä etc. etc., mutta se onkin vain *askelma konkreettisen* tiedostamiseen, sillä emme koskaan tiedosta konkreettista täydellisesti. Yleisten käsitteiden, lakien etc. *ääretön* summa antaa *konkreettisen* täydellisenä.

NB
tiedostamisen
dialektiikka
NB

Tiedostamisen liike objektia *kohden* saattaa tapahtua aina vain dialektisesti: loitota osuakseen varmemmin — *reculer pour mieux sauter* (savoir?)**. Yhtyvät ja eroavat linjat: toisiaan koskettavat kehät. Knotenpunkt*** = ihmisen ja ihmiskunnan historian käytäntö.

NB

(Käytäntö = kriteeri loputtoman moninaisen todellisen erään puolen kohdalleen satutumisen arvioimiseksi.)

Nämä Knotenpunkte ovat ristiriitojen ykseys, jolloin oleminen ja olemattomuus häviävinä momentteina käyvät hetkeksi yhteen, liikunnan (=tekniikan, historian etc.) tiettyinä hetkinä.

Platonin dialektiikkaa käsitellessään Hegel yrittää vielä kerran näyttää, miten subjektiivinen, sofistinen dialektiikka eroaa objektiivisesta:

"tyhjä
dialektiikka"
Hegelillä

* — »Faidon». *Toim.*

** — perääntyä paremmin hypätäkseen (tiedostaakseen?). *Toim.*

*** — Solmukohta. *Toim.*

NB
 ”tyhjä
 dialektiikka”

»Että kaikki on yksi, sanomme jokaisesta oliosta: 'tämä on yksi, samanaikaisesti me näytämme siinä myös moneuden, monia osia ja ominaisuuksia',— mutta tällöin sanotaan: 'se on yksi kokonaan toisessa suhteessa kuin moni';— me emme yhdistä näitä ajatuksia. Näinollen mielle ja puhe kulkevat sinne tänne toisesta toiseen. Jos nämä siirtymiset edestakaisin tapahtuvat tietoisesti, niin se on tyhjää dialektiikkaa, mikä ei yhdistä vastakohtaisuuksia eikä päädy ykseyteen» (232) [177].

Platon ”Sofistissa”:

NB

»On vaikeaa ja totuudellista osoittaa, että se mikä on toista, on samaa, kun taas se mikä on samaa, onkin toista, ja nimenomaan yhdessä ja samassa katsannossa» (233) [177].

NB
 objektivismi

»Meidän on kuitenkin oltava selvillä siitä, että nimenomaan käsite ei ole totuudessa ainoastaan välitön, vaikka se onkin yksinkertainen, mutta se on henkistä yksinkertaisuutta, se on itse asiassa itseensä palannut ajatus (välittömästi on vain tämä punainen j.n.e.); toisaalta käsite ei ole vain jokin itseensä refleктоituvaa, olio ainoastaan tajunnassa; vaan se on olemassa myös sinänsä, t.s. se on esineellinen olemus...» (245).

Käsite ei ole mikään välitön (vaikka käsite on ”yksinkertainen” asia, mutta tämä yksinkertaisuus on ”henkistä”, idean yksinkertaisuutta)— välitöntä on ainoastaan ”punaisen” aistimus (”tämä on punaista”) j.n.e. Käsite ei ole ”vain tajunnan olio”, vaan käsite on *esineen olemus* (gegenständliches Wesen), se on jotain an sich, ”sinänsä”.

»...Platon ei ilmaissut tätä tietoisuutta käsitteen luonteesta noin selvästi...» (245).

Hegel selostelee laveasti Platonin "luonnonfilosofiaa", äärimmäisen tyhjänpäiväistä ideamystiikkaa, sen tapaista kuin, että »aistittavien esineiden olemus on kolmikulmio» (265) [197] y.m.s. mystillistä lorua. Se on hyvin luonteenomaista! Mystikko-idealisti-spiritualisti Hegel (kuten aikamme koko virallinen pappis-idealistinen filosofia) ylistää ja vatvoo mystiikkaa, idealismia filosofian historiassa, haluamatta huomata ja ylimielisesti hylkiä materialismia. Vrt. Hegel Demokritoksesta — nil!! Platonista mystillistä lavertelua loputtomiin.

idealismia
ja mystiikkaa
Hegelillä
(ja Platonilla)

Puhuessaan Platonin tasavallasta ja siitä yleisestä käsityksestä, että se olisi houretta, Hegel toistaa mieliaatettaan:

»...Mikä on todellista, se on järjellistä. Mutta on tiedettävä, erotettava, mikä on itse asiassa todellista; tavallisessa elämässä kaikki on todellista, mutta ilmiömaailman ja todellisuuden välillä on ero...» (274) [204].

|||
todellinen
on
järjellistä

ARISTOTELEEN FILOSOFIA

Hegelin mielestä ei ole oikein luulla, kuten on tapana, että Aristoteleen filosofia on "*realismia*" (299) [225], (id. s. 311 [237] "*empirismiä*") erotukseksi Platonin *idealismista*. ((Tässä kohden Hegel selvästikin yrittää jälleen vääntää asioita idealismin *hyväksi*.)

Selostaessaan Platonin ideaoppia vastaan tähdätyä Aristoteleen polemiikka Hegel *hämää* sen materialistiset piirteet (vrt. 322—323 [244—245] y.m.).

||| NB

||| NB

((vain kää-
nettävä
toisin päin))
juuri niin!

Hegel
kerrassaan
typisti
Aristoteleen
suorittaman
Platonin
"ideain"
arvostelun

Lipsahdus: »Aleksanterin» (Aleksanteri Suuren, Aristoteleen oppilaan) »...ylentäminen jumalaksi ei ole ihmeteltävää... Jumala ja ihminen eivät ylipäänsä ole niinkään kaukana toisistaan...» (305) [231].

Hegel näkee Aristoteleen idealismin tämän jumala-ajatuksessa (326) [247]. ((Se on tietysti idealismia, mutta se on objektiivisempää ja *etäisempää, yleisempää* kuin Platonin idealismi, ja sen vuoksi luonnonfilosofiassa useammin = materialismi.))

Aristoteleen suorittama Platonin "ideain" arvostelu on *yleensä idealismin* arvostelua: sillä mistä tulevat käsitteet, abstraktiot, sieltä tulee myös "laki" sekä "välttämättömyys" etc. Idealisti Hegel kiersi pelkurimaisesti sen, että Aristoteles (Platonin ideoihin kohdistamassaan arvostelussa) horjutti idealismin *perusteita*.

NB

Kun *toinen* idealisti arvostelee *toisen* idealistin idealismin perusteita, siitä voittaa aina *materialismi*. Vrt. Aristoteles versus Platon etc. Hegel versus Kant etc.

»Leukippos ja Platon sanovat, että liike on ikuista, mutta eivät sano miksi» (Aristoteles. "*Metaphysik*", XII, 6 ja 7)— s. 328 [248].

Aristoteles vetää *noin* säälittävällä tavalla esiin jumalan materialisti Leukipposta ja idealisti Platonia *vastaan*. Aristoteleella on tässä kohden eklektisismiä. Ja Hegel *peittelee* heikkoutta *mystiikan* vuoksi!

Dialektiikan kannattaja Hegel ei kyennyt ymmärtämään *dialektista* siirtymistä materiasta liikuntaan, materiasta tajuntaan — eritoten jälkimäistä. Marx oikaisi mystikon virheen (vai heikkouden?)

NB

Dialektista ei ole ainoastaan siirtyminen materiasta tajuntaan, vaan myös aistimuksesta ajatukseen etc.

Mikä erottaa dialektisen muuttumisen epädialektisestä? Harppaus. Ristiriitaisuus. Asteittaisuuden keskeytyminen. Olemisen ja olemattomuuden ykseys (samuus).

Seuraava kohta osoittaa erikoisen selvästi, miten Hegel peittelee Aristoteleen idealismin heikkouksia:

»Aristoteles ajattelee esineet, ja ajatuksina ne esiintyvät totuudessaan: se on niiden *ούσια**.

Tämä ei merkitse sitä, että luonnonesineet itse olisivat niin muodoin ajattelevia olentoja. Esineet ovat minun subjektiivisesti ajattelemiani; silloin myös minun ajatukseni on asian käsite ja tämä taas asian substanssi. Luonnossa käsite ei ole olemassa ajatuksena tässä vapaudessa, vaan se on lihaa ja verta; sillä on sielu, ja tämä sielu on sen käsite. Aristoteles ymmärtää, mitä on olio itsessään ja itseään varten; se on niiden *ούσια*. Käsite ei ole olemassa omaa itseään varten. Se on ulkoisuuden rutistamaa. Totuuden tavanomainen määritelmä on: 'totuus on mielteen ja kohteen yhteellisyttä'. Mutta mielle itse on vain jokin yksi mielle, minä en suinkaan ole yhteellinen oman mielteeni (sen sisällön) kanssa: minä miellän talon, hirren, mutta en itse ole niitä, minä olen jotain muuta kuin talon mielle. Ainoastaan ajattelussa on olemassa objektiivisen ja subjektiivisen todellinen yhteellisyys. *Tämä olen minä* (kursivointi Hegelin). Aristoteles on niin

naittiall!

* — olemus, substanssi. *Toim.*

muodoin korkeimmalla näkökannalla; ei voida toivoakaan tiedostettavan mitään syvempää» (332—333) [252—253].

”Luonnossa” käsitteet eivät ole olemassa ”tässä vapaudessa” (*ihmisen* ajatuksen ja mielikuvituksen vapaudessa!). ”Luonnossa” ne, käsitteet, ovat ”verta ja lihaa”.— Se on erinomaista! Mutta se onkin materialismia. Ihmisen käsitteet ovat luonnon *sielu* — tämä on vain mystillinen toisinto siitä, että ihmisen käsitteissä heijastuu *omalaatuisesti* (NB tämä: *omalaatuisesti ja dialektisesti!*) luonto.

Ss. 318—337 [241—255] puhutaan *pelkästään* Aristoteleen metafysiikasta!! On *hämätty* kaikki, mikä puhuu olennaisesti Platonin idealismia vastaan!! Erikoisesti on hämätty kysymys olemassaolosta ihmisen ja ihmiskunnan *ulkopuolella!!!*=kysymys materialismista!

vt. Feuer-
bachin:
aistien
evankeliumia
luettava
yhteydessä =
ajateltava ¹⁰⁰

Aristoteles on empiirikko, mutta *ajatteleva* (340). »*Empiirinen on synteesisään otettuna spekulatiivinen käsite...*» (341). (Kursivointi Hegelin.)

NB

Käsitteiden yhteellisyys empirian, aistimusten, aistien ”synteesin”, summan, yhteenvedon kanssa on *eittämätöntä kaikkien* suuntien filosofeille. *Mistä* tämä yhteellisyys on peräisin? Jumalasta (minä, idea, ajatus, etc. etc.) vai luonnolta(-sta)? Engels on oikeassa kysymyksenasettelussaan ¹⁰¹.

Kant

|| »...Subjektiiivinen muoto on kantilaisen filosofian olemus...» (341).

Aristoteleen teleologian johdosta:

»...Luonnolla on keinot omassa itsessään ja nämä keinot ovat myös tarkoitus. Tämä tarkoitus luonnossa on sen λόγος *, totuudellisen järjenmukainen» (349) [263].

»...Ymmärrys ei ole vain tajuista ajattelua. Siihen sisältyy luonnon, elävyyden ehyt, totuudellinen, syvä käsite...» (348).

”tarkoitus”
ja syy,
laki, yhteys,
järki

Järki (ymmärrys), ajatus, tajunta ilman luontoa, ilman yhdenmukaisuutta sen kanssa on harhaa. = materialismi!

On vastenmielistä lukea, miten Hegel ylistee Aristoteleen »tosi spekulatiivisia käsitteitä» (373 [283] ”sielusta” ja paljoa muuta) sekä lavertelee ilmeisen idealistista (=mystillistä) lorua.

On hämätty *kaikki* kohdat, joissa Aristoteles horjuu idealismin ja materialismin välillä!!!

”Sielua” koskevista Aristoteleen katso-
muksista Hegel kirjoittaa:

»Itse asiassa on kaikki yleinen reaalista erityisenä, yksityisenä, toista varten olevana» (375) [284] — muutoin kuulemma sielu.

lipsahdus
”realismista”

Aristoteles. ”De anima” ** II, 5:

»Eroavuus» (Empfinden ja Erkennen *** välillä) »on siinä, että se mikä aiheuttaa aistimuksen, on ulkopuolella. Tämä johtuu siitä, että aistimustoiminta kohdistuu yksityiseen, kun taas tiedostus kohdistuu päinvastoin yleiseen; ja jälkimmäinen on eräessä mielessä substanssina itsessään sielussa. Sen vuoksi ajatella voi jokainen, jos haluaa..., mutta aistimus ei riipu hänestä — sitä varten pitää olla aistittavaa.»

aistimus
ja tieto
Aristoteles
tulee
aivan
lähelle
materialis-
mia

* — logos. Toim.

** — »Sielusta». Toim.

*** — aistinnan ja tiedostamisen. Toim.

Tärkeintä tässä on — "außen ist" * — ihmisen *ulkopuolella*, hänestä riippumatta. Se on materialismia. Juuri tätä materialismin pohjaa, perustaa, ole-musta Hegel yrittää wegschwätzen **:

NB!!

»Tällainen on aivan oikea käsityskanta aistimuksesta», Hegel kirjoittaa ja selittää, että aistimuksessa muka epäilemättä on "passiivisuutta" »yhden-tekevää, subjektiivisestiko vai objektiivisesti,— kummassakin on passiivisuuden momentti... Aristoteles ei tämän passiivisuusmomentin vuoksi jää jäl-keen idealismista; aistimus on aina toiselta puolelta passiivinen. Huonoa on se idealismi, mikä olettaa hengen passiivisuuden ja spon-taanisuuden riippuvan siitä, onko jokin mää-reellisyys sisäinen vai ulkoinen,— ikään kuin aistimus olisi vapaa; aistimus on rajallisuusden piiriä»!!... (377—378) [286].

idealisti
jäi
kiikkiin!

NB

((Idealisti tukkii raon, joka johtaa ma-terialismiin. Ei, se ei ole gleichgültig***, *ulkopuolellako* vai *sisäpuolella*. Siinä juuri on asian ydin! "*Ulkopuolella*" se on materialismia. "*Sisäpuolella*"=idea-lismia. Käyttämällä sanaa "*passiivi-suus*" ja vaikenemalla Aristoteleella esiintyneestä sanasta ("*ulkopuolella*") Hegel kuvasi saman *ulkopuolisen* toisin. Passiivisuus merkitseekin juuri *ulkopuolella*!! Hegel korvaa *aistimuksen* idealistisuuden *ajatuksen* idealistisuusdella, mutta *niin ikään idealismilla*.)

»...Subjektiivinen idealismi sanoo: ei ole mitään ulkoisia olioita, ne ovat meidän itsemme määräolemusta. Aistimukseen näh-den tähän voidaan yhtyä. Minä olen aistin-nassa passiivinen, aistimus on subjektiiv-

* — »on ulkopuolella». Toim.

** — hävittää jaarittelemalla. Toim.

*** — yhden-tekevää. Toim.

nen; minussa on olemista, olotilaa, määreelisyyttä, mutta ei vapautta. On yhdentekevää onko aistimus minun ulkopuolellani vai minussa, se on...»

NB
luikertelua
pois *materialismista*

Sen jälkeen seuraa kuulu vertaus, missä sielua rinnasteaan vahaan, vertaus, joka panee Hegelin vääntelehtimään kuin kissa pistoksissa ja parkumaan vertauksen "usein synnyttämästä väärinkäsityksestä" (378—379) [287].

Aristoteles sanoo ("De anima", II, 12):

»Aistimus on aistittavien muotojen mieltämistä ilman materiaa...» »Kuten vaha, johon kultaisesta sinettisormuksesta jää ainoastaan jälki, ei itse kulta, vaan pelkästään sen muoto.»

NB
sielu=
vaha

Hegel kirjoittaa: »...aistiessamme ta juamme ainoastaan muodon, ilman materiaa. Toisin on, kun toimimme käytännöllisesti, kun syömmme tai juomme. Käytännössä esiinnyimme yleensä erillisinä yksilöinä, ja tietyissä läsnäolemisissa me erillisinä yksilöinä olemme itsekkin tuollainen materiaallinen olevainen ja suhtaudumme myös materiaan materiaalisella tavalla. Ainoastaan sikäli kuin olemme materiaalisia, voimme menetellä siten; kysymys on materiaalisen olemassaolomme tulemisesta toimintaan» (379) [287].

"toisin"
on käytännössä

pelkuri-
maista lui-
kertelua
pois *materialismista*

((Tullaan aivan lähelle materialismia — mutta kierre-
tään ja kaarretaan.))

"Vahan" johdosta Hegel vihoittelee ja sättii, että muka "senhän ymmärtää jokainen" (380) [288], »raa'alla tavalla pysähdytään vertauksen karkeaan puoleen» (379) [288] etc.

»Sielun ei suinkaan tule olla passiivista vahaa ja saada määreitä ulkopuolelta...» (380) [289].

ha ha!

»...Se» (die Seele *) »muuttaa ulkoisen kappaleen muodon omakseen...»

* — sielu. Toim.

- Aristoteles ||| *Aristoteles. "De anima", III, 2:*
 »...Aistittavan ja aistimuksen vaikutus on sekä samaa että yhtä; mutta niiden oleminen ei ole yhtä ja samaa...» (381)[289].
 Ja Hegel kommentoi:
 Hegel ||| »...On olemassa kappale, joka soi, ja sub-
 peittelee ||| jekti, joka kuulee; oleminen on kahta-
 idealismin ||| laista...» (382) [290].
 heikkouksia |||

Mutta hän sivuuttaa kysymyksen olemisesta ihmisen *ulkopuolella!!!* Sofistista luikertelua *pois* materialis-
 mista!

Puhuessaan ajattelusta, järjestä (νοῦς) Aristoteles sanoo ("De anima", III, 4):

- tabula ||| »...Aistimusta ei ole ilman kappaletta,
 rasa * ||| mutta νοῦς on kappaleesta erotettavissa...»
 ||| (385) [292]... »νοῦς on kuin kirja, jonka
 sivuille ei todellisuudessa ole kirjoitettu mi-
 tään» — ja Hegel vihoittelee jälleen: »toi-
 nen paljonpuhuttu esimerkki» (386) [293],
 ha ha! ||| Aristoteleen esittämäksi väitetään hänen
 ||| ajatukselleen suoraan vastakkaista etc. etc.
 ||| ((myös kysymys ymmärryksestä ja ihmisestä
 ||| *riippumattomasta* olemisesta on hä-
 mätty!)) — kaikki tämä sitä varten, että voi-
 taisiin todistaa: »Aristoteles ei niin muodoin
 ha ha! ||| ole realisti.»
 pelkää!! |||

Aristoteles:

- Aristoteles ||| »Se, joka ei ota vastaan aistimuksia, ei sen
 ja *mate-* ||| tähden tiedä eikä ymmärrä mitään; jos hän
ria- ||| jotain tiedostaa (θεωρη**), niin hänen on tie-
lismi ||| dostettava se myös mielteenä: sillä mielteet
 ||| ovat samaa kuin aistimukset, vain ilman ma-
 ||| teriaa...»

* — puhdas taulu. *Toim.*

** — havaitsee. *Toim.*

»...Kysymystä, tiedostaako ymmärrys todellisia esineitä abstrahoituessaan kaikesta materiasta, on tarkasteltava vielä erikoisesti...» (389) [295] ja Hegel *riuhkaisee* Aristoteleesta irti sellaista, että muka »*νοῦς* ja *νοητόν** on yksi ja sama» (390) [296] etc. Malliesimerkki idealistin idealistisista mielivaltaisista tulkinnoista!! Aristoteleen vääräntämistä XVIII—XIX vuosisadan idealistiksi!!

Aristoteleen vääräntämistä

STOALAISTEN FILOSOFIA ¹⁰²

Stoalaisten "totuuden kriteerin" — "ymmärretty mielle" (444—446) [338—340] — johdosta Hegel sanoo, että tajunta vertaa vain mielletä mielteeseen (*ei kohteeseen*: "totuus on kohteen yhdenmukaisuus tiedon kanssa" = "kuulu totuuden määritelmä") ja niin muodoin kysymys on kokonaan »objektiivisesta logoksesta, maailman järjellisydestä» (446) [339].

»Ajattelu ei tuo tullessaan mitään muuta kuin yleisyyden muodon ja samuuden itsensä kanssa; näin muodoin kaikki voidaan yhdenmukaistaa minun ajatteluni kanssa» (449) [342].

»Perusteet ovat jotain ehdonvaltaista; kaikkea varten voidaan löytää hyviä perusteita...» (469) [357]. »Mitä perusteita on pidettävä hyvinä, riippuu tarkoituksesta, intressistä...» (ib.) [357—358].

Hegel
stoalaisia
ja heidän
kriteerejään
vastaan

kaikkea
voidaan
"perustella"

EPIKUROKSEN FILOSOFIA

Puhuessaan Epikuroksesta (342—271 e. Kr. s.) Hegel ottaa *heti* (ennen hänen katsomustensa selostamista) taisteluasenteen materialismia vastaan ja lausuu:

»Onhan jo (!) itsestään (!) selvää, että jos todellisena pidetään aistittavaa ole-
Materialismin
parjausta

* — järki ja järjellä tavoitettava. *Toim.*

Miksi?? ||| mista, niin sillä jo yleensä poistetaan käsitteen välttämättömyys, kaikki hajoaa ilman mitään spekulatiivista mielenkiintoa ja sen sijaan pidetään yllä arkipäiväistä katsantotapaa. Siinä ei todellakaan mennä arkipäiväistä ihmisymmärrystä pitemmälle, vaan kaikki painuu arkipäiväisen ymmärryksen tasolle»!! (473—474) [362].

NB Materialismin *parjausta!* Oppi tiedon ja käsitteen *lähteestä* ei voi millään tavoin "poistaa käsitteen välttämättömyyttä"!! Epäsopu "ihmisymmärryksen" kanssa on idealistinen mätä päähänpisto.

Epikuros kutsui oppia tiedosta ja kriteeristä nimellä *Kanonik* *. Selostettuaan sitä lyhyesti Hegel kirjoittaa:

!!! ||| »Se on niin yksinkertainen, että mitään yksinkertaisempaa ei voi olla, se on abstraktinen, mutta myös sangen arkipäiväinen, jokseenkin tavallisen mietiskelemään ryhtyvän tajunnan tasolla. Kysymys on tavallisista psykologisista mielteistä; ne ovat aivan oikeita. Me luomme aistimuksista itsellemme mielteitä — yleistä, täten siitä tulee vakaa. Itse mielteet (bei der *δόξα*, Meinung **) tarkastuvat aistimusten avulla, ovatko ne vakaita, toistuvatko ne. Se on yleensä oikein, mutta se on kerrassaan pinnallista; se on ensimmäinen alku. mieltämistoiminnan mekaniikka ensimmäisiin havaintoihin nähden...» (483) [369].

"Ensimmäinen alku" on idealismin taholla unohdettu ja vääristelty. Ja yksin *dialektinen* materialismi on yhdistänyt "alun" jatkoon ja loppuun.

* Käsikirjoituksessa on *Kanonik*-sana yhdistetty nuolella seuraavan kappaleen alussa olevaan se-sanaan. *Toim.*

** — mielessä. *Toim.*

NB: s. 481 [367] —*sanojen* merkityksestä Epikuroksen mukaan:

»Jokaisella esineellä on sille ensimmäisenä annettun nimen ansiosta selvyytensä, ilmeisyytensä ja erottuvuutensa» (Epikuros: *Diogenes Laërtios*, X, 33. §). Ja Hegel: »Nimi on jotain yleistä, kuuluu ajattelulle, tekee moninaisen yksinkertaiseksi» (481) [367].

»Siitä, miten ulkopuoilellamme oleva yleensä objektiivisella tavalla tulee meihin — meidän itsemme suhteesta esineeseen, minkä ansiosta mielteet juuri syntyvät —, siitä Epikuros on lausunut seuraavan metafyyssisen ajatuksen:

»Esineiden pinnalta lähtee katkeamaton virta, jota ei voida aistiessa huomata; tämä johtuu vastakkaisesti tapahtuvasta täydentymisestä, sillä itse esine on edelleen jatkuvasti täysi, ja kiinteässä väliaineessa täydennys säilyttää kauan atomien järjestyksen ja sijainnin. Näiden pinnalta irtoavien kalvojen liike tapahtuu mitä suurimmalla nopeudella ilmassa, koska ei ole välttämätöntä, että irronneella olisi syvyys.» »Aistihavainto ei ole ristiriidassa tällaisen mielikuvan kanssa, jos kiinnitetään huomiota siihen» (zusehe), »miten kuvat vaikuttavat; ne tuovat meille eräänlaista yhdenmukaisuutta, eräänlaista sympateettista yhteyttä ulkomaailman kanssa. Niistä tulee siis sellaista, mikä on meissä samanlaista kuin ulkoinen.» »Ja tämän meihin suuntautuvan virran johdosta saamme tiedon tämän tai tuon aistimuksen määräolemuksesta; määrätty on esineessä ja virtaa tällä tavoin meihin» (ss. 484—485 [370], *Diogenes Laërtios*, X, 48.—49. §§).

Epikuroksen oivalluksen nerokkuus (300 vuotta e. Kr. s.—s.o. yli 2000 vuotta ennen Hegeliä) esimerkiksi valon ja sen nopeuden suhteen.

Epikuros:
esineet
ulkopuo-
lellamme

N B
Epikurok-
sen tieto-
teoria...

Hegel * *hämäsi* kokonaan (NB) *tärkeim-*
män: (NB) olioiden olemisen ihmisen tajunnan
ulkopuolella ja siitä *riippumatta*,

— kaiken tämän Hegel *hämää* ja sanoo
ainoastaan:

malliesi-
merkki ma-
terialismin
vääristelystä
ja parjaami-
sesta idealis-
tin taholta

»...Aistimuksen käsittäminen tällä ta-
voin on kerrassaan latteaa. Epikuros va-
litsi helpoimman ja vielä nytkin tavan-
omaisen kriteerin totuudelle, sikäli kuin
tämä ei ole näköaistilla havaittavissa,
nimittäin: sen mitä näemme, kuulemme
j.n.e. ei pidä olla ristiriidassa totuuden
kanssa. Sillä itse asiassa sellaiset ajatel-
lut asiat kuin atomit, kalvojen irtoaminen
pinnalta j.n.e. eivät ole nähtävissä eivätkä
kuultavissa; [voidaan tietenkin nähdä ja
kuulla jotain muuta]**; mutta nähty viih-
tyy erinomaisesti rinnatusten mielletyn ja
kuvitellun kanssa. Jos ne jätetään erilleen,
ne eivät ole ristiriidassa keskenään; sillä
ristiriita tulee esiin ainoastaan siellä,
missä on suhde...» (485—486) [370—371].

Hegel *kiersi* Epikuroksen tietoteorian ja ryhtyi
puhumaan *muusta*, mitä Epikuros ei *tässä yh-*
teydessä koskettele ja *mikä sopii yhteen*
materialismin kanssa!!

S. (486) [371]:

Erehdys johtuu Epikuroksen mukaan *keskeytyksestä*
liikkeessä (liikkeessä esineestä meihin, aistimukseen tai
mielteeseen?).

»On mahdoton omata», Hegel kirjoittaa, »köyhempää
(tietoteoriaa)» (486) [371].

* Tästä alkaen V. I. Lenin jatkoi muistiinpanojaan uuteen vihkoon, jonka kanteen oli kirjottettu: "Hegel" ja ensimmäisen sivun alkuun — »Hegelin filosofian historia, *jalkoa* (2. osa) Epikuroksesta (14. osa, Berliini 1833, s. 485)». *Toim.*

** Hakasuluissa olevat sanat ovat ilmeisesti jääneet sattumalta pois muistiinpanoista. *Toim.*

Kaikesta tulee *dürftig* *, jos se vääristetään ja kynitään

Epikuroksen mukaan sielu on muka "tietty" atomikokouma. »Tämän on sanonut myös (!!!) Locke... Kaikki tuo on tyhjiä sanoja...» (488) [372—373] ((ei, vaan ne ovat nerokkaita aavistuksia ja tien viitoittamista tieteele, mutta ei pappishapatukselle)).

Tämä
auch **
on mainio!!!!
Epikuros
(341—270
e. Kr. s.),
Locke
(1632—
1704) Diffe-
renz ***=
2000 vuotta

NB. NB. (489) [373] id. (490) [374]:

Epikuros sanoo atomeilla olevan "krummlinigte" *Bewegung* ****, tämä on muka "mielivaltaista ja ikävää" (489) [373] Epikuroksella — ((entä "jumala" idealisteilla??)).

entä
elektronit?

»Tai sitten Epikuros kieltää yleensä kaikenlaisen käsitteen ja yleisen olemuksellisuuden...» (490) [374], vaikka muka juuri hänen atomeillaan »on itsellään tämä ajatusten luonto...» »empiirikkojen koko epäjohdonmukaisuus...» (491) [375].

lorua!
valhetta!
parjausta!

NB

Täten kierretään *materialismin* ja materialistisen dialektiikan ydin.

»Epikuroksella ei ole... maailman lopulista tarkoitusta eikä luojan viisautta. Ei mitään paitsi tapahtumia, jotka aiheutuvat atomiyhdistelmien satunnaisista (??) ulkoisista (??) yhteentörmäyksistä...» (491) [374].

käy jumalaa
säälillä!
idealistinen
heittiö!!

Ja Hegel suorastaan *sättii* Epikurosta: »Hänen ajatuksensa luonnon erillisistä puolista ovat sinänsä surkeita...»

!!

* — köyhää. *Toim.*

** — *m y ö s. Toim.*

*** — ero. *Toim.*

**** — »käyrävilvaisen» liikkeen. *Toim.*

- sekä luonnontieteiden "maneeri"! että niiden menestys!!
- Epikurokros ja nykyinen luonnontiede
- Ja heti perään suunnataan *polemiikki* kohti "Naturwissenschaft" heute*, joka muka Epikuroksen tavoin järkeilee "analogian perusteella", "selittää" (492) [375—376] esim. valon »etterin värähtelyksi...» »Se on täsmälleen Epikuroksen analogian maneeria...» (493) [376].
 ((*Nykyaikainen luonnontiede* verus Epikurokros on Hegeliä vastaan (NB).))
 Epikuroksella »esine, periaate ei ole mitään muuta kuin tavanomaisen luonnontieteen periaate... (495) se on sitä samaa maneeria, joka on luonnontieteen perustana...» (496) [378].

Oikea on ainoastaan maininta, ettei yleensä tunnettu dialektiikkaa eikä käsitteiden dialektiikkaa. Mutta *materialismin* arvostelu on heikkoa.

- !NB!
- NB!!
- NB
- NB
- »Tästä maneerista» (Epikuroksen filosofiasta) »on yleensä sanottava, että sillä on sellainenkin puoli, jolle on annettava tietty arvo. Aristoteles ja vielä vanhemmat ajattelijat lähtivät luonnonfilosofiassa apriorisesti yleisestä ajatuksesta ja kehittivät siitä käsitteen. Se on yksi puoli; toinen puoli on välttämättömyys kohottaa kokemus yleisyyden tasolle, löytää lait; se merkitsee, että abstraktisesta ideasta juontuvan on käytävä yhteen yleisen käsityksen kanssa, joksi kokemus ja havainto on muunnettu. Esimerkiksi Aristoteleella apriorinen puoli on mainio, mutta riittämätön, koska häneltä puuttuu yhteyspuoli, yhteys kokemukseen, havaintoon. Tämä kohoaminen erikoisesta yleiseen on lakien, luonnonvoimien j.n.e. löytämistä. Voidaan siis sanoa, että Epikurokros aloitti empiirisen luonnontieteen, empiirisen psykologian. Stoalaisia tarkoituksia ja mietittyjä käsitteitä vas-

* — »luonnontiede» tänään. *Toim.*

taan asetettiin kokemus, aistimus. Siellä oli abstraktinen rajoitettu ymmärrys ilman sisäistä totuutta ja niin ollen myös ilman luonnon ja todellisuuden läsnäoloa; tässä päinvastoin luonnon tuntuma oli totuudellisempi kuin noissa olettamuksissa» (496—497) [378—379].

NB

(TÄSSÄ TULLAAN AIVAN LÄHELLE DIALEKTISTA MATERIALISMIA.)

NB

Epikuroksen merkitys— taistelu *kreikkalaisten ja roomalaisten Aberglauben** vastaan — entä nykypäivien papiston??

Hegel materialismin myönteisistä puolista

kaikkea sitä höpötystä, että eihän tien ylitse vain loikannut jänis j.n.e. (entä jumala?).

»Ja siitä» (Epikuroksen filosofiasta) »ovat erittäinkin lähtöisin ne käsitykset, jotka ovat kieltäneet yliaistimellisen kokonaan» (498) [379—380].

NB

|| Mutta tämä koituu kuulemma ainoastaan "endlichen" ** hyväksi... »Taikauskon luhistuessa luhistuu myös sisäisesti perusteltu yhteys ja ideaalisen maailma» (499) [380]. Tämä **NOTA BENE.**

minkä vuoksi (klassikot) arvostivat idealismia??

S. 499 [380]: Epikuros *sielusta: hienompia* (NB) atomeja, niiden nopeampi (NB) liike, niiden yhteys (NB) etc. etc. ruumiiseen (*Diogenes Laërtios*, X, § 66; 63—64)—erittäin naiivisti ja hyvin sanottu! — mutta Hegel äkäilee, sättii: »höpötystä», »tyhjiä sanoja», »ei mitään ajatusta» (500) [381].

Hegelille "sielu" on myös ennakkoluulo

Jumalat ovat Epikuroksen mukaan "das Allgemeine" *** (506) [385] yleensä — "osittain ne ovat luvussa" lukuna, s.o. aistimellisesta abstrahoituna...

* — taikauskaisuutta. Toim.

** — »äärellisen». Toim.

*** — »yleinen». Toim.

N B
jumalat = ihmishahmoinen täydellisyys,
vrt. *Feuerbach*¹⁰³

»Osittain ne» (jumalat) »ovat ihmishahmoinen täydellisyys, mikä syntyy kuvien yhtäläisyyden kautta samanlaisten kuvien keskeytymättömästä sulautumisesta yhteen» (507) [385].

SKEPTIKKOJEN FILOSOFIA¹⁰⁴

NB

Puhuessaan skeptisismistä Hegel viittaa sen näennäiseen "voittamattomuuteen" (Unbezwinglichkeit) (538) [407]:

Bien dit!!

»Ihmistä, joka välttämättä haluaa olla skeptikko, ei tosiaankaan voida saada muuttamaan mieltään tai pakottaa hyväksymään positiivinen filosofia — aivan samalla tavalla kuin kaikilta jäseniltään halvaantunutta ihmistä ei voida pakottaa seisomaan.»

»Positiivisella filosofialla voi olla siihen» (den denkenden Skeptizismus *) »nähdén seuraava tietämys: positiivinen filosofia sulkee sisäänsä skeptisismín negatiivisen aineksen. Skeptisismi ei ole tälle filosofialle vastakkainen, ei ole sen ulkopuolella, vaan sisältyy siihen eräänä momenttina; mutta tämä filosofia sisältää kieltämisen totuudellisuudessaan, jollaisena sitä ei ole skeptisismissä» (539) [407—408].

(Filosofian suhde skeptisismiin:)

»Filosofia on dialektista, tämä dialektiikka on muuttumista; idea abstraktisena ideana on liikkumaton, olemassaoleva, mutta totuudellinen vain sikäli kuin se havaitsee itsensä eläväksi; sen sisäinen dialektisuus on siinä, että se kumoaa leponsa, liikkumattomuutensa. Filosofinen idea on näin muodoin dialektinen itsessään eikä sattumalta; skeptisismi sitä vas-

* — ajattelevaan skeptisismiin. *Toim.*

toin käyntelee dialektiikkaansa sattumoi-
sin — törmätessään tähän tai tuohon ai-
nekseen, tähän tai tuohon sisältöön se
osoittaa niiden olevan sisältä negatiivi-
sia...»

NB
skeptismin
dialektiikka
on "satun-
naista"

Vanha (*antiikin*) skeptisismi on erotet-
tava *uudesta* (mainitaan ainoastaan
Schulze Göttingenistä) (540) [408—409].

Ataraxie (mielenrauha?) skeptikkojen
ihanteena:

»Niinpä Pyrrhonin kerrotaan kerran lai-
van jouduttua myrskyyn osoittaneen pe-
lokkaille matkakumppaneilleen sikaa, joka
oli pysynyt täysin välinpitämättömänä ja
jatkanut levollisesti syömistään, ja sano-
neen: viisaan mielenrauhan on oltava tuol-
lainen» (Diogenes Laërtios, IX, 68) —
ss. 551—552 [419].

ei mikään
hullumpi
vitsi
skeptikoista

»Skeptisismi ei ole epäilyä. Epäily on
täysin vastakkaista levolle, joka on tu-
lostä skeptisismistä» (552).

NB
skeptisismi
ei ole
epäilyä

»...Skeptisismi on päinvastoin välinpitä-
mätön kumpaankin nähden...» (553).

Schulze-Ainesidemos sanoo skeptis-
min olevan sitä, että kaikki aistimukselli-
nen on todellista (557) [409], mutta skep-
tikot puhuivat toisin: pitäisi sich danach
richten*, sopeutua aistimukselliseen,
mutta se ei muka ole todellista. Uudempi
skeptisismi *ei* epäile olioiden todelli-
suutta. Vanha skeptisismi epäilee olioiden
todellisuutta.

NB

Skeptikkojen troopit (sanakäänteet, ar-
gumentit etc.):

kaikki <i>Sextus</i> <i>Empiricuksella</i> (2. vuosisata j. Kr.)
---

a. Eläinten organisaation erilaisuus
(558) [423].

* — suuntautua siihen. *Toim.*

Erilaiset aistimukset: keltatautisesta (dem Gelbsüchtigen) valkoinen näyttää keltaiselta etc.

b. Ihmisten erilaisuus. "Idiosynkrasia" (559) [424].

Ketä uskoa? Enemmistöä? Typerää: on mahdotonta suorittaa kyselyä (560) [425].

NB

Filosofiain erilaisuus: typerä viittaus, äkäilee Hegel: »...sellaiset ihmiset näkevät filosofiassa kaikkea, mutta vain sitä itseään — filosofiaa — he eivät huomaa...» »Olivatpa filosofiset järjestelmät miten erilaisia tahansa, niiden eroavuudet eivät ole niin suuria kuin ero valkoisen ja maan, vihreän ja kovan välillä; ne ovat yhtä mieltä siitä, että kaikki ne ovat filosofioita, ja tämä on juuri se, mikä jätetään huomioimatta» (561) [426].

NB

»...Kaikki troopit ovat On-vastaisia; mutta totuus ei olekaan tämä kuiva On, vaan se on itse asiassa prosessi...» (562) [426].

NB

c. Aistintavälineiden organisaation erilaisuus: eri aistinelimet havaitsevat erilaisesti (maalatulla taululla jokin tuntuu silmästä erhaben*, tuntoais-tista taas ei).

d. Asianhaarojen erilaisuus subjektissa (intohimo, levollisuus etc.)

e. Välimatkojen etc. erilaisuus.

maa auringon ympäri eli vice versa etc.**

f. Sekoittuminen (tuoksu voimakkaassa auringonpaisteessa ja ilman sitä j.n.e.).

* — kuperalta. *Toim.*

** — päinvastoin j.n.e. *Toim.*

g. Esineiden koostumus (lasi — rikottu on läpinäkymätön etc.).

h. "Olioiden suhteellisuus" ("*relatiivisuus*").

i. Ilmiöiden etc. taajuus, harvinaisuus; tottumus.

k. Tavat, lait etc. niiden erilaisuus...

| (10) Nämä kaikki ovat *vanhoja* trooppeja | ja Hegel: se on kaikki "empiiristä" — »kieltäytymistä siirtymisestä käsitteeseen...» (566). Se on muka "triviaalia"... mutta...

»Mutta ne ovat todella hyvin osuvia arkipäiväisen ihmisymmärryksen dogmaattisuutta vastaan...» (567) [431].

5 uutta trooppia (muka jo paljon korkeampaa, sisältävät *dialektiikkaa*, koskettelevat *käsitteitä*) — niin ikään Sextuksen mukaan.

{	a. <i>Filosofien... mielipiteiden...</i> erilaisuus.
	b. Päätyminen loputtomuuteen (toinen riippuu toisesta <i>j.n.e.</i> loputtomasti).
	c. Relatiivisuus (edellytysten).
	d. Olettamus. Dogmaatitkot asettavat todistamattomia oletuksia.
	e. Keskinäisyys. Kehä (virheellinen)...

»Nämä skeptiset troopit *sivuavat* itse asiassa sitä, mitä sanotaan dogmaattiseksi filosofiaksi (sen on luonnostaan pakko kiertää kaikkien näiden muotojen sisällä) ei siinä mielessä, että sillä on eräänlainen positiivinen sisältö, vaan siinä mielessä, että se pitää jotain määrättyä absoluuttisena» (575) [438].

NB

Hegel absoluuttia vastaan! Kas siinä dialektisen materialismin itu.

NB

»Kritisismille, joka ei ylipäänsä tiedä mitään sinänsä olevaa, ei» (sic!! eikä nichts)* »absoluuttista, kaikenlainen tieto sinänsä olevasta on sellaisenaan dogmatismia; se itse on kuitenkin pahinta

* V. I. Leninin huomautus johtuu siitä, että saksalaisessa tekstissä on »absoluuttista» sanan edellä kieltösana nicht (ei) sanan nichts (ei mitään) asemesta. *Toim.*

”kritisismi”
on ”pahinta
dogmatis-
mia”

Bien
dit!!!

**dialektiik-
ka** = ”it-
sensä hä-
vittämi-
nen”

NB

NB

dogmatismia, sillä se väittää, että ’minä’, olemiselle vastakohdaksi asetettu itsetajunnan ykseys, on olemassa itsessään ja itseään varten, ja sen ulkopuolella on aivan samoin olemassa jotain ’itsessään’ eivätkä ne mitenkään voi kohdata toisiaan» (576) [438].

»Nämä troopit osuvat dogmaattiseen filosofiaan, jolle on ominaista tällainen tapa esittää tämä tai tuo periaate määrellisyytenä ilmaisemalla se jonkin määrätyn väittämän muodossa. Sellainen periaate on aina ehdollinen ja siksi sillä on dialektiikkansa, itsensä hävittäminen itsessään» (577). »Nämä troopit ovat mainio ase järkeisfilosofiaa vastaan» (ib.) [438].

Esimerkiksi Sextus kuuluu paljastaneen *piste-* (der Punkt) käsitteen dialektiikan. Pisteellä ei ole ulottuvuutta? Se on siis avaruuden *ulkopuolella!!* Se on avaruuden raja avaruudessa, avaruuden kieltämistä ja samaan aikaan »avaruuteen kuuluvaa» — »se on siis sinänsä dialektinen» (579) [440].

»Nämä troopit... eivät päde **spekulatiivisia** ideoita vastaan, koska niihin itseensä sisältyy **dialektinen momentti** ja äärellisen **kumoutuneisuus**» (580).

XIV osan loppu (s. 586 [447]).

XV OSA. FILOSOFIAN HISTORIAN KOLMAS OSA

(KREIKKALAISEN FILOSOFIAN LOPPU, KESKI- JA UUDEN AJAN
FILOSOFIA SCHELLINGIIN ASTI, SS. 1—692)

(BERLIINI 1836)

UUSPLATONIKOT¹⁰⁵

...”Paluu jumalaan”... (5) * [13] **, ”itsetajunta on absoluuttinen olento” ..., ”maailmanhenki”... (7) [14], ”kristin-usko”... (8) [15]. Ja *loputtomasti lavertelua* jumalasta... (8—18) [15—22].

Mutta tämä filosofinen idealismi, joka avoimesti, ”vakavissaan” johdattaa jumalaan, on rehellisempää kuin nykyinen tekopyhä ja pelokas agnostisismi.

A. *Filon* — (suunnilleen Kr. s. aik.) juutalainen oppinut, mystikko, »löytää Moosksesta Platonin» etc. (19) [22]. ”Jumalan tietäminen” (21) [23] on tärkeintä etc. Jumala on λόγος^{***}, ”kaikkien ideain summa”, ”puhdas oleva” (22) [24] (”Platonin mukaan”) (22) [25]. ...Ideat ovat ”enkeleitä” (jumalan sanansaattajia)... (24) [25]. Aistimaailma sen sijaan, ”kuten Platonillakin” = οὐκὸν^{****} = olemattomuus (25) [26].

Ideat
(Platonin) ja
jumalolento

B. *Kabbala*¹⁰⁶, *gnostikot*¹⁰⁷ — — — idem...

C. *Aleksandrialainen filosofia*¹⁰⁸ — (=eklektisismi) (=platonikot, pythagoralaiset, aristotelelaiset) (33, 35) [33, 35].

* Hegel. Werke, Bd. XV, Berlin, 1836. Toim.

** Гегель. Сочинения, т. XI, М.—Л., 1935. Toim.

*** — logos. Toim.

**** — ei oleva. Toim.

Eklektikot ovat joko sivistymättömiä tai ovelia ihmisiä (die klugen Leute*) — omaksuvat kaikkialta hyvää, mutta... — keräävät kaikenlaista kamaa, »mutta heillä ei ole ajattelun johdonmukaisuutta eikä niin ollen ajatteluakaan.»

eklekti-koista... || Kehittävät Platonia...

Platonin ideat ja jumalolento || »Platonin yleinen, mikä sisältyy ajatteluun, saa siksi sen merkityksen, että sellaisenaan on itse absoluuttinen olemus» (33) [33—34]... **

HEGEL PLATONIN DIALOGEISTA ***

	s.	
	(230)	**** [175] ***** Sofisti
	(238)	[181] Filebos
	(240)	[171] <i>Parmenides</i>
(Timaios)	(248)	[184]

* — viisalta ihmisiä. *Toim.*

** Tässä muistiinpanot katkeavat ja seuraa puhtalta sivuja. *Toim.*

*** Tämän merkinnön V. I. Lenin on tehnyt saksaksi kansilehden sisäisivulle vihkoon, jossa on muistiinpanot Hegelin kirjasta »Luentoja historianfilosofiasta». *Toim.*

**** Hegel. Werke, Bd. XIV, Berlin, 1833. *Toim.*

***** Гегель. Сочинения, т. X, М., 1932. *Toim.*